

Høringsnotat

Samfunnssikkerhetsavdelingen

Dato: 25.09.2019

Saksnr: 19/2727

Høringsfrist: 6. januar 2020

Høring - forslag til endringer i lov 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret (sivilbeskyttelsesloven)

Innhold

1 BAKGRUNN	4
2 SAMMENDRAG	4
3 ORGANISERINGEN AV SIVILFORSVARET	5
3.1 Gjeldende rett	5
3.2 Departementets forslag	6
4 TJENESTE I SIVILFORSVARET	6
4.1 Generelt om oppbygging av kapittel III i loven	6
4.2 Opplysningsplikt og meldeplikt.....	7
4.2.1 Gjeldende rett.....	7
4.2.2 Departementets forslag.....	7
4.3 Vandelskontroll	10
4.3.1 Gjeldende rett.....	10
4.3.2 Departementets forslag.....	10
4.4 Behandling av personopplysninger	12
4.4.1 Gjeldende rett.....	12
4.4.2 Departementets forslag.....	12
4.5 Pålegg om tjenesteplikt.....	15
4.5.1 Gjeldende rett.....	15
4.5.2 Departementets forslag.....	16
4.6 Innkalling til og gjennomføring av tjeneste	17
4.6.1 Gjeldende rett.....	17

4.6.2 Departementets forslag.....	17
4.7 Regler om tjenestetid.....	20
4.7.1 Gjeldende rett.....	20
4.7.2 Departementets forslag.....	21
4.8 Pliktmessig avhold mm.	21
4.8.1 Gjeldende rett.....	21
4.8.2 Departementets forslag.....	21
4.9 Engangserstatning.....	23
4.9.1 Gjeldende rett.....	23
4.9.2 Departementets forslag.....	24
5 KOMMUNALE ROM SOM STILLES TIL DISPOSISJON FOR SIVILFORSVARET	24
5.1 Rom til bruk for innsats eller utdannings- og øvingsformål.....	24
5.1.1 Gjeldende rett.....	24
5.1.2 Departementets forslag.....	25
6 SANKSJONER	26
6.1 Overtredelsesgebyr og disiplinære reaksjoner	26
6.1.1 Gjeldende rett.....	26
6.1.2 Departementets forslag.....	26
6.2 Straff.....	29
6.2.1 Gjeldende rett.....	29
6.2.2 Departementets forslag.....	30
7 KUNNSKAPSBANKEN – BEHANDLING AV OPPLYSNINGER OM SKADER OG SKADEOPPGJØR SOM FØLGE AV UØNSKEDE HENDELSER.....	32
7.1 Gjeldende rett.....	32
7.2 Departementets forslag	33
8 AVSLUTTENDE BESTEMMELSER.....	40
8.1 Forholdet til forvaltningsloven	40
8.1.1 Gjeldende rett.....	40
8.1.2 Departementets forslag.....	41
9 ØVRIGE LOVENDRINGER	41
10 ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER.....	42
10.1 Tjeneste i Sivilforsvaret.....	42
10.1.1 Vandelsvurdering.....	42
10.1.2 Vaksine.....	42

10.1.3	Pliktmessig avhold	43
10.1.4	Engangserstatning ved dødsfall og medisinsk invaliditet	43
10.2	Krav til rom til bruk for innsats, utdannings- og øvingsformål.....	43
10.3	Sanksjoner - straff og overtredelsesgebyr.....	43
10.4	Kunnskapsbanken	44
11	FORSLAG TIL ENDRINGER I SIVILBESKYTTELSESLOVEN	45

1 BAKGRUNN

Mye av Sivilforsvarets virksomhet er i dag regulert gjennom forskrifter. Forskriftene bærer preg av fragmentering, og er til dels gamle og utdaterte.

Det pågår for tiden et arbeid med en gjennomgang av forskriftene på sivilforsvarsområdet. Målsettingen med arbeidet er å samle de fleste forskriftsbestemmelsene i én forskrift, med forbedret systematikk, modernisert språk og oppdatert innhold.

Under forskriftsarbeidet har det blitt avdekket behov for å bygge ut hjemler på ulike områder i sivilbeskyttelsesloven. I tillegg er det behov for tilpasninger til lovgivning som har kommet til i etterkant av sivilbeskyttelsesloven, herunder bestemmelser i forsvarsloven, forvaltningsloven og personopplysningsloven. Departementet har også funnet grunn til å innta en forskriftshjemmel som gir åpninger for å kunne stille nærmere krav til kommunale rom som stilles til disposisjon for Sivilforsvaret.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB) skal eie og forvalte et datasystem (Kunnskapsbanken), der det skal innhentes, sammenstilles og tilgjengeliggjøres data om naturhendelser til bruk for kommuner og andre relevante offentlige organers arbeid med samfunnssikkerhet. Kunnskapsbanken skal bidra til å styrke kunnskapen om naturhendelser og konsekvenser av disse, og videre til styrket forebyggende samfunnssikkerhetsarbeid lokalt, regionalt og nasjonalt. For at Kunnskapsbanken skal kunne fungere etter hensikten foreslås det at DSB får hjemmel til å kunne behandle relevante opplysninger i datasystemet.

2 SAMMENDRAG

Systematikken i lovens kapittel III endres, slik at rekkefølgen på lovbestemmelser om Sivilforsvaret i større grad følger de ulike stadiene av tjenesten. Det foreslås blant annet bestemmelser om opplysningsplikt, rekrutteringsmøtet og om pålegg av tjenesteplikt. Det foreslås videre bestemmelser om innkalling til tjeneste, tjenestetid, oppmøteplikt mm.

Bestemmelsene er i hovedsak en videreføring av gjeldende rett, men slik at bestemmelsene er bygget ut noe, for å klargjøre innholdet og de ulike forskriftshjemplene.

I tillegg foreslås enkelte nye bestemmelser i loven:

- Sivilforsvaret gis rett til å kreve vandelsvurdering etter politiregisterloven § 45 av personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret, jf. lovforslaget § 7a
- bestemmelser om Sivilforsvarets behandling av personopplysninger, jf. 7b
- bestemmelser om plikt til å la seg vaksinere i særlige tilfeller, jf. § 9

- lovfesting av maksimal ordinær tjenestetid for tjenestepliktige i Sivilforsvaret, jf. § 9a
- bestemmelser om pliktmessig avhold og om testing av ruspåvirkning, jf. § 9b
- bestemmelser om engangserstatning ved dødsfall og invaliditet, jf. § 9c
- forskriftshjemmel som gir åpninger for å kunne stille nærmere krav til kommunale rom som stilles til disposisjon for Sivilforsvaret, jf. § 12.
- bestemmelse som legger til rette for behandling av opplysninger, herunder personopplysninger i forbindelse med forvaltning av Kunnskapsbanken (datasystem med skadedata fra forsikringsselskapene som skal stilles til rådighet for kommuner og andre relevante offentlige organer), jf. § 15a
- tilpasning av lovens straffebestemmelse til forsvarslovens straffebestemmelse for militære mannskap, jf. § 37

Forholdet til forvaltningsloven er søkt klargjort, ved at loven eksplisitt nevner de typetilfellene der forvaltningslovens klageregler skal gjelde for saker om tjenesteplikten og tjenestens utførelse, jf. § 38.

3 ORGANISERINGEN AV SIVILFORSVARET

3.1 Gjeldende rett

Justis- og beredskapsdepartementet er øverste ansvarlige myndighet for Sivilforsvaret. Departementets ledelse av Sivilforsvaret er delegert til Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB).

Direktør i DSB har oppnevnt en sjef for Sivilforsvaret, som inngår i direktørens ledergruppe, og som har det overordnede ansvaret for nasjonal disponering av Sivilforsvaret.

Sivilforsvaret er organisert i 20 distrikter, og hvert distrikt ledes av en distriktssjef som rapporterer til DSB. Distriktssjefens ansvar og myndighet fremgår av instruks for Sivilforsvarets distriktssjefer og inndeling av Sivilforsvarets distrikter, fastsatt av Justis- og politidepartementet 21. juni 2004 (distriktssjefsinstruksen). Distriktssjefen har blant annet ansvaret for planlegging og gjennomføring av alle sivilforsvarstiltak i distriktet, gir pålegg om tjenesteplikt og har oversikt over distriktets personell.

Sivilbeskyttelsesloven § 3 b definerer Sivilforsvarets myndigheter som departementet og den som bemyndiges. Av forarbeidene til loven fremgår det at direktoratet og sivilforsvarsdistriktene kan bemyndiges og at andre kan

bemyndiges ved behov. Loven inneholder ellers ingen bestemmelser om organiseringen av Sivilforsvaret.

3.2 Departementets forslag

Organisering av statlige virksomheter, herunder overordnede organers instruksjons- og kontrollmyndighet overfor underordnede organer, kan skje uten bruk av lovbestemmelser. Det er likevel departementets vurdering at en lovregulering av Sivilforsvarets organisering er viktig og nødvendig for å sikre klare ansvarsforhold mellom de ulike organisatoriske nivåene i Sivilforsvaret. Sivilforsvaret har oppgaver i fredstid, i krig, når krig truer, og når rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare. Det er særlig i større kriser og krig at behovet for tydelige linjer og ansvarsforhold er viktig.

Departementet foreslår derfor en ny bestemmelse i sivilbeskyttelsesloven, som angir de ulike organisatoriske leddene i Sivilforsvaret. Nærmere detaljregler om Sivilforsvarets organisering vil kunne gis gjennom forskrifter. Hjemmel til å gi forskrifter om organisering (og oppgaver og ansvar) fremgår i dag av sivilbeskyttelsesloven § 4 andre ledd. Forskriftshjemmelen i sivilbeskyttelsesloven § 4 andre ledd foreslås derfor begrenset til å gjelde Sivilforsvarets oppgaver og ansvar.

Departementets forslag til ny § 4 a:

§ 4 a Sivilforsvarets organisering

Departementet er øverste ansvarlige myndighet for Sivilforsvaret.

Sivilforsvaret er underlagt Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

Direktoratet oppnevner en sjef for Sivilforsvaret.

Norge er inndelt i sivilforsvarsdistrikter som ledes av distriktssjefer.

Med sivilforsvarets myndigheter menes departementet eller den instans som er tildelt myndighet etter denne loven eller i forskrifter gitt i medhold av loven.

Departementet kan gi forskrifter om Sivilforsvarets organisering.

4 TJENESTE I SIVILFORSVARET

4.1 Generelt om oppbygging av kapittel III i loven

Gjeldende bestemmelser om tjeneste i Sivilforsvaret er av begrenset omfang, og kan med fordel bygges ut, slik at leseren gis et mer utfyllende bilde av rettsområdet.

I tillegg foreslås en ny struktur, som i større grad følger de ulike stadiene av tjenesteplikten. Bestemmelser som berører utvelgelse av tjenestepliktige er plassert først. Dette omfatter blant annet bestemmelser om opplysningsplikt, rekrutteringsmøtet og vedtak om tjenesteplikt. Deretter følger bestemmelser om tjenestelige forhold, herunder bestemmelser om innkalling til og gjennomføring av tjeneste, tjenestetid, pliktmessig avhold mm. Det foreslås også regler om engangserstatning ved invaliditet og dødsfall blant de tjenestepliktige.

4.2 Opplysningsplikt og meldeplikt

4.2.1 Gjeldende rett

Det følger av sivilbeskyttelsesloven § 8 første ledd at personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret og tjenestepliktige skal bekrefte mottak av varsel om og pålegg av tjenesteplikt og øvrig informasjon gitt av Sivilforsvarets myndigheter.

Til bruk for tjenestelige forhold plikter offentlige myndigheter og arbeidsgivere å gi Sivilforsvarets myndigheter opplysninger, oppgaver og attestasjoner om personer i tjenestepliktig alder som er knyttet til eller registrert hos dem, jf. sivilbeskyttelsesloven § 8 andre ledd. Dette gjelder uten hinder av taushetsplikt. Sivilforsvarets myndigheter kan bestemme i hvilken form opplysningene skal gis.

Etter sivilbeskyttelsesloven § 8 tredje ledd plikter personer i tjenestepliktig alder, på oppfordring fra Sivilforsvarets myndigheter, å gi opplysninger som har betydning for tjenestelige forhold.

4.2.2 Departementets forslag

Opplysningsplikt og unntak fra taushetsplikt for offentlige myndigheter, utdanningsinstitusjoner og arbeidsgivere

For å vurdere pålegg om tjenesteplikt og videre tjenestegjøring, og for å holde tjenesteregisteret oppdatert, innhenter Sivilforsvaret i dag opplysninger fra blant annet Forsvaret, NAV, folkeregisteret, AA-registeret og arbeidsgivere.

Vilkåret for opplysningsplikten etter § 8 andre ledd er at opplysningene skal være «til bruk for tjenestelige forhold». Formuleringen «til bruk for tjenestelige forhold» er svært generell, og mer konkret omhandler den opplysninger av betydning for å vurdere pålegg om tjenesteplikt og videre tjenestegjøring, herunder å holde Sivilforsvarets registre oppdaterte. Departementet foreslår at formålet presiseres i lovteksten for å tydeliggjøre opplysningspliktens innhold.

Opplysningsplikten er i dag begrenset til offentlige myndigheter og arbeidsgivere. Sivilforsvaret vil i noen tilfeller også ha behov for å innhente opplysninger om utdanning fra ulike utdanningsinstitusjoner, herunder private

skoler. Departementet foreslår derfor at bestemmelsen utvides til også å omfatte utdanningsinstitusjoner.

Departementet foreslår å fjerne vilkåret i § 8 andre ledd om at personer i tjenestepliktig alder skal være «knyttet til eller registrert hos dem». Forslaget til ny § 7 gir Sivilforsvarets myndigheter en hjemmel til å innhente opplysninger av betydning for vurdering av pålegg om tjenesteplikt mv., og det er underforstått at det må være en form for tilknytning (f. eks. arbeidsgiver) eller foreligge en registrering (f. eks. opplysninger fra NAV) mellom personen som skal pålegges tjenesteplikt og den det innhentes opplysninger fra.

Departementet foreslår at departementet kan gi nærmere forskrifter om hvordan opplysningsplikten skal oppfylles, hvem det kan innhentes opplysninger fra, hvilke opplysninger som kan innhentes og i hvilken form opplysningene skal gis.

Opplysningsplikt og meldeplikt for tjenestepliktige

Fra personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret innhentes opplysninger i all hovedsak i forkant av rekrutteringsmøtet. Dette skjer ved at Sivilforsvaret sender ut skjema for egenerklæring om helse og Sivilforsvarets spørreblankett som den enkelte må returnere ferdig utfylt før rekrutteringsmøtet. Opplysninger som innhentes via disse blankettene er personalia, sivilstatus, adresse og adressehistorikk, pårørende, statsborgerskap og statsborgerskapshistorikk, oppholdstillatelse, type førerkort, utdanning, lisenser, sertifikater og sertifiseringer, tidligere og nåværende tilsettingsforhold, helseinformasjon og vandel. Det innhentes også opplysninger om utført siviltjeneste og tjeneste i Forsvaret, Sivilforsvaret og politireserven.

Opplysningene utgjør i all hovedsak personopplysninger, og flere av disse regnes som særlige kategorier av personopplysninger (tidligere kalt "sensitive personopplysninger"). En plikt til å gi denne type opplysninger er inngripende i borgernes rettssfære. Det er derfor viktig at innholdet i plikten fremgår tydelig av sivilbeskyttelsesloven eller forskrifter gitt med hjemmel i loven.

Opplysningene som innhentes må ha betydning for «tjenestelige forhold», jf. sivilbeskyttelsesloven § 8 tredje ledd. Formuleringen er svært generell, og mer konkret omhandler opplysningsplikten forhold av betydning for å vurdere pålegg om tjenesteplikt og videre tjenestegjøring, herunder å holde Sivilforsvarets registre oppdaterte. Departementet foreslår å presisere formålet i lovteksten.

I enkelte tilfeller vil det være behov for å innhente nærmere dokumentasjon, for å verifisere de innsendte opplysningene fra de tjenestepliktige. For eksempel kan det være behov for å innhente ytterligere dokumentasjon i form av legeerklæring ved innsendte opplysninger om sykdom. Departementet foreslår

derfor en ny bestemmelse som pålegger den enkelte å dokumentere opplysningene dersom Sivilforsvarets myndigheter krever det.

Plikten til å bekrefte mottak av varsel om og pålegg av tjenesteplikt mv. i § 8 første ledd videreføres i forslag til ny bestemmelse, med noen mindre språklige justeringer. Denne plikten er nødvendig for en ryddig og god administrering av tjenesteplikten. Gjennom nytt saksbehandlingssystem som er under utvikling, vil de tjenestepliktige kunne gi slike bekreftelser elektronisk. Dette vil forenkle prosessen og gi bedre brukervennlighet. Departementet foreslår at nærmere regulering av plikten til å bekrefte mottak av varsel, pålegg mv. gjøres i forskrift.

For å sikre en effektiv gjennomføring av tjenesteplikten er det viktig at Sivilforsvaret til enhver tid har oversikt over tilgjengelig personell. Departementet foreslår derfor at det innføres en meldeplikt for personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret og for tjenestepliktige. Meldeplikten skal omfatte fast eller midlertidig flytting i eller utenfor Norge og utenlandsopphold på over to måneder. Dette tilsvarer meldeplikten som Forsvaret kan kreve for sine tjenestepliktige, jf. forsvarsloven § 8 tredje ledd.

Departementet foreslår at det gis en hjemmel til å gi forskrifter om hvordan opplysningsplikten og meldeplikten for de tjenestepliktige skal oppfylles og om hvilke bekreftelser som kan kreves.

Departementets forslag til ny § 7:

§ 7 Opplysningsplikt og meldeplikt

For å vurdere pålegg om tjenesteplikt og videre tjenestegjøring kan Sivilforsvarets myndigheter kreve opplysninger om personer i tjenestepliktig alder fra offentlige myndigheter, utdanningsinstitusjoner og arbeidsgivere, uten hinder av taushetsplikt.

Personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret og tjenestepliktige, plikter å gi Sivilforsvarets myndigheter opplysninger av betydning for å vurdere pålegg om tjenesteplikt og videre tjenestegjøring. Opplysningene skal dokumenteres hvis Sivilforsvarets myndigheter krever det.

Sivilforsvarets myndigheter kan kreve skriftlig bekreftelse på at innkallinger, varsel om og pålegg av tjenesteplikt og øvrig informasjon om tjenesteplikt er mottatt.

Personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret og tjenestepliktige, skal melde fra om fast eller midlertidig flytting i eller utenfor Norge og om utenlandsopphold på over to måneder.

Departementet kan gi forskrifter om hvordan opplysningsplikten og meldeplikten skal oppfylles, hvem det kan innhentes opplysninger fra, hvilke

opplysninger som kan innhentes, i hvilken form opplysningene skal gis og hvilke skriftlige bekreftelser som kan kreves.

4.3 Vandelskontroll

4.3.1 Gjeldende rett

Sivilbeskyttelsesloven § 8 tredje ledd gir hjemmel for at Sivilforsvarets myndigheter kan kreve fremlagt politiattest dersom det er av særlig viktighet å få slike opplysninger på grunn av den tjeneste vedkommende utfører eller som man overveier å pålegge vedkommende. Politiattest innhentes av den som opplysningene gjelder. Departementet kan gi forskrifter om politiattest, herunder bestemmelser om behandling av opplysninger innhentet for dette formålet. Slike forskriftsbestemmelser er ikke gitt.

Nesten alle tjenestepiktige i Sivilforsvaret rekrutteres fra Forsvaret, og for disse personene vil Forsvaret ordinært ha innhentet vandelsvurdering etter forsvarsloven § 59. Vandelsvurderingen inkluderer også saker som er under behandling, jf. politiregisterloven § 41 nr. 2.

Politiregisterloven inneholder de overordnede og generelle reglene om vandelskontroll, mens de konkrete hjemlene for vandelskontroll er nedfelt i spesiallovgivningen. Vandelskontroll kan således bare foretas når den har hjemmel i lov eller i forskrift gitt i medhold av lov, jf. politiregisterloven § 36. Vandelskontroll er bruk av opplysninger for å vurdere om en fysisk eller juridisk person er egnet til en bestemt stilling, virksomhet, aktivitet eller funksjon. Vandelskontroll kan foretas i form av utstedelse av politiattest, straffeattest eller gjennom vandelsvurdering. På en vandelsvurdering skal det anmerkes reaksjoner som nevnt i politiregisterloven § 41, og mottaker kan kreve vandelsvurdering uten at den vandelsvurderingen gjelder har samtykket, jf. politiregisterloven § 45.

4.3.2 Departementets forslag

Sivilforsvarets primæroppgave er å beskytte sivilbefolkningen i krig, når krig truer og når rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare. I tillegg er Sivilforsvaret statens forsterkningsressurs ved uønskede hendelser i fredstid. De sivile beskyttelsestiltakene omfatter varslings, evakuering og tilfluktsrom, og på disse områdene er Sivilforsvaret tillagt sentrale oppgaver for beskyttelse av sivilbefolkningen. For å ivareta disse oppgavene, er det viktig at de tjenestepiktige er egnet og inngir tillit hos det publikum de skal betjene. Disse hensynene gjør seg også gjeldende når Sivilforsvaret ivaretar oppgaver som statens forsterkningsressurs. Sivilforsvaret kan for eksempel få ansvaret for å

lede redningsinnsatsen på et skadested og ha ordensmyndighet dersom nødeter tillagt slik myndighet ikke er tilstede.

Etter departementets syn tilsier vesentlige samfunnsinteresser at det gjennomføres vandelskontroll av personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret, slik at man på et tidlig stadium kan sile ut personell som ikke er egnet til sivilforsvarstjeneste. Samtidig er det vesentlig at denne kontrollen gjøres lik for alle og er tilpasset den kontroll som allerede gjennomføres for personell som overføres fra Forsvaret. Det foreslås derfor at samtlige personer, som ledd i Sivilforsvarets rekrutteringsprosess, underlegges vandelskontroll før det gis pålegg om tjenesteplikt. Det anses formålstjenlig at det er Sivilforsvaret (og ikke den enkelte som opplysningene omfatter) som skal være ansvarlig for å innhente opplysninger omandel. Kontrollen bør også omfatte verserende saker, dvs. siktelsler, tiltaler, samt ilagte reaksjoner som ikke er rettskraftig avgjort, på samme måte som vandelsvurdering etter forsvarsloven § 59. Å bli (midlertidig) utelukket fra tjeneste på grunn av en pågående sak som ikke ender med en strafferettlig reaksjon kan sies å være inngripende, men etter departementets syn bør hensynet til de involverte samfunnsinteressene her veie tyngst.

Personer som overføres fra Forsvaret vil normalt ha vært gjenstand for vandelsvurdering etter forsvarsloven § 59. I slike tilfeller vil det ikke foreligge behov å innhente ny vandelsvurdering fra Sivilforsvarets side.

Departementet foreslår imidlertid at Sivilforsvaret kan innhente ny vandelsvurdering for tjenestepliktige som kalles inn til tjeneste i tilfeller der det er nødvendig for Sivilforsvaret å få slike opplysninger på grunn av den tjeneste som vedkommende utfører eller som man overveier å pålegge vedkommende. Dette tilsvarer adgangen til å innhente ny vandelsvurdering etter forsvarsloven § 59 andre ledd bokstav a.

Nærmere bestemmelser om rett til å kreve vandelsvurdering foreslås regulert gjennom forskrifter.

Departementets forslag til ny § 7 a:

§ 7 a Vandelskontroll

Sivilforsvarets myndigheter skal kreve vandelsvurdering etter politiregisterloven § 45 av personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret, med mindre vandelskontroll er foretatt etter forsvarsloven § 59. Slik vandelsvurdering kan også kreves av tjenestepliktige, dersom det er nødvendig for å vurdere om de er skikket til bestemt tjeneste i Sivilforsvaret.

Vandelsvurderingen inkluderer verserende saker, jf. politiregisterloven § 41 nr. 2. Vandelskontroll som er foretatt etter forsvarsloven § 59 vil oppfylle kravene til vandelsvurdering.

Departementet kan gi forskrifter om rett til å kreve vandelsvurdering etter denne bestemmelsen.

4.4 Behandling av personopplysninger

4.4.1 Gjeldende rett

EUs personvernforordning ble vedtatt i april 2016 og erstatter personverndirektivet fra 1995. Forordningens formål, systematikk, terminologi og grunnprinsipper er i stor grad en videreføring av tidligere personverndirektiv. Ny personopplysningslov som trådte i kraft 20. juli 2018, gjennomfører personvernforordningen i norsk rett, jf. loven § 1.

Etter personvernforordningen kreves det et behandlingsgrunnlag for å kunne samle inn og på annen måte behandle personopplysninger, jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 1. Videre stilles det ytterligere krav ved behandling av særlige kategorier av personopplysninger, jf. forordningen artikkel 9, og personopplysninger om straffedommer og lovovertridelser, jf. forordningen artikkel 10.

Sivilbeskyttelsesloven inneholder ingen generell regulering om behandling av personopplysninger. Adgangen til å behandle personopplysninger følger forutsetningsvis av sivilbeskyttelsesloven ved at de oppgaver som Sivilforsvaret skal utføre, forutsetter behandling av personopplysninger.

4.4.2 Departementets forslag

Før ikrafttredelsen av den nye personopplysningsloven og personvernforordningen baserte behandling av personopplysninger i Sivilforsvaret seg på personopplysningsloven av 2000 § 8 bokstav e om utøvelse av offentlig myndighet. Det var i tillegg gitt konsesjon fra Datatilsynet for behandling av sensitive personopplysninger. Slik konsesjon fra Datatilsynet er ikke lenger aktuell etter ny personvernlovgivning.

Personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e gir adgang til behandling av personopplysninger når dette er nødvendig for å utføre en oppgave i allmenhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt. Behandling av personopplysninger på sivilforsvarsområdet kan både knyttes til å utføre en oppgave i allmenhetens interesse og til å utøve offentlig myndighet. Behandling av personopplysninger i medhold av denne bestemmelsen i forordningen krever et supplerende rettsgrunnlag i unionsretten eller nasjonal rett, jf. forordningen artikkel 6 nr. 3.¹ Dersom behandlingen av personopplysninger utgjør et inngrep i retten til

¹ Prop.56 LS (2017-2018) punkt 6.3.2, side 33.

privatliv etter Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8, stiller også disse bestemmelsene, samt legalitetsprinsippet i Grunnloven § 113, krav til det supplerende rettsgrunnlaget.²

Mange av de personopplysningene som behandles av Sivilforsvaret er særlige kategorier av personopplysninger, jf. personvernforordningen artikkel 9 nr. 1. Utgangspunktet i artikkel 9 nr. 1 er at behandling av denne type opplysninger er forbudt. Artikkel 9 nr. 2 bokstav a til j oppstiller nærmere avgrensede unntak fra dette forbudet, for eksempel dersom behandlingen er nødvendig av hensyn til viktige allmenne interesser. Etter noen av unntakene i artikkel 9 nr. 2 kreves det i tillegg at det må foreligge bestemmelser i unionsretten eller nasjonal rett som åpner for behandlingen. Unntaket i bokstav g om viktige allmenne interesser, som Sivilforsvarets behandling må anses omfattet av, krever slikt tillegg. Det forutsettes i disse tilfellene at Sivilforsvarets myndigheters behandling av særlige kategorier av personopplysninger er tillatt i henhold til unionsretten eller nasjonal rett, jf. personvernforordningen artikkel 9 nr. 2 bokstav g og fortalepunkt 52.

Departementet foreslår på denne bakgrunn en ny bestemmelse om behandling av personopplysninger i sivilbeskyttelsesloven, herunder om særlige kategorier av personopplysninger.

Artikkel 9 nr. 2 bokstav g krever at den nasjonale bestemmelsen må «stå i et rimelig forhold til det mål som søkes oppnådd, være forenlig med det grunnleggende innholdet i retten til vern av personopplysninger og sikre egnede og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser». I dette ligger krav om forholdsmessighet og nødvendighet, samt krav til håndtering, lagring og sikkerhet mv. Behandling av personopplysninger i Sivilforsvaret utgjør selve grunnlaget for vurderingen av hvem som kan pålegges tjeneste og om vedkommende kan fortsette å tjenestegjøre i Sivilforsvaret. Innhenting av opplysninger foretas også av hensyn til den som vurderes til tjeneste og den som allerede er pålagt tjenesteplikt. Det er blant annet nødvendig at vedkommende er helsemessig skikket, og har en vandel som er forenlig med å tjenestegjøre i Sivilforsvaret. Det er også behov for å kunne behandle opplysninger knyttet til yrke og utdanning da Sivilforsvaret ofte vil ha et behov for personer med en spesiell yrkesbakgrunn. Uten behandling av slike opplysninger, vil pålegg om tjenesteplikt og videre tjenestegjøring kunne bli fattet på et tilfeldig grunnlag og medføre at personer som ikke er egnet pålegges tjeneste i Sivilforsvaret.

Når det gjelder forordningens krav om «egne og særlige tiltak for å verne den registrertes grunnleggende rettigheter og interesser», legger departementet opp

² Prop.56 LS (2017-2018) punkt 6.4, side 34–35.

til at dette skal ivaretas gjennom nærmere krav til behandlingen av personopplysningene i utfyllende forskrifter.

Sivilforsvaret vil i enkelte tilfeller også behandle personopplysninger om straffbare forhold. Opplysninger om straffedommer, lovovertrедelser og tilknyttede sikkerhetstiltak er særskilt regulert i personvernforordningen artikkel 10. Det følger av denne bestemmelsen at behandling av opplysninger om straffbare forhold må ha et behandlingsgrunnlag etter forordningens artikkel 6 nr. 1, og at slik behandling bare kan utføres under en offentlig myndighets kontroll eller dersom behandlingen er tillatt i henhold til unionsretten eller nasjonal rett som sikrer nødvendige garantier for de registrertes rettigheter og friheter. Når det gjelder krav om behandlingsgrunnlag etter artikkel 6 nr. 1, viser departementet til vurderingen av artikkel 6. nr. 1 bokstav e over. Etter departementets oppfatning, må Sivilforsvarets behandling av opplysninger om straffbare forhold anses å skje under en offentlig myndighets kontroll.

Som det fremgår over er det ulike krav til behandlingsgrunnlag og regulering av behandling av personopplysninger, avhengig av hva slags opplysninger det dreier seg om. For å tydeliggjøre rettsgrunnlaget og hindre at det oppstår tvil om at behandlingen også kan omfatte opplysninger om straffbare forhold, foreslår departementet at det gis en generell bestemmelse om behandling av personopplysninger i sivilbeskyttelsesloven ny § 7 b som viser eksplisitt til både behandling av personopplysninger etter artikkel 9 om særlige kategorier av personopplysninger og artikkel 10 om opplysninger om straffbare forhold m.m. I andre ledd foreslås en hjemmel til å regulere behandling av personopplysninger nærmere i forskrift.

Departementets forslag til ny § 7 b:

§ 7 b Behandling av personopplysninger

Sivilforsvarets myndigheter kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her.

Departementet kan gi forskrifter om behandlingen av personopplysninger etter denne loven, herunder om formålet med behandlingen, krav til behandlingen, behandlingsansvar, innhenting av personopplysninger, hvilke personopplysninger som kan behandles, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.

4.5 Pålegg om tjenesteplikt

4.5.1 Gjeldende rett

Bestemmelser om rekruttering av personell til Sivilforsvaret og pålegg om tjenesteplikt fremgår av sivilbeskyttelsesloven i §§ 7 og 8, og regulerer blant annet hvem som kan pålegges tjenesteplikt, plikt til å gi opplysninger som har betydning for tjenestelige forhold og plikt til å gjennomgå legeundersøkelser og andre prøver som er nødvendige for å gjøre tjeneste i Sivilforsvaret.

Kvinner og menn mellom 18 og 55 år som oppholder seg i riket, kan pålegges tjenesteplikt i Sivilforsvaret, jf. sivilbeskyttelsesloven § 7 første ledd.

Tjenesteplikt kan pålegges de som finnes egnet til tjeneste. Tjenesteplikten gjelder når riket er i krig, når krig truer når rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, og ved uønskede hendelser i fredstid, jf. sivilbeskyttelsesloven § 1.

Saksgangen ved rekruttering og pålegg om tjenesteplikt fremgår i dag hovedsakelig av personellbestemmelser i Sivilforsvaret. Distriktssjefsinstruksen fastsetter at distriktssjefen gir pålegg om tjenesteplikt for kvinner og menn i sitt sivilforsvarsdistrikt.

Sivilforsvarets personell rekrutteres i hovedsak fra Forsvaret blant vernepliktige som etter sesjon ikke kalles inn til tjeneste i Forsvaret. Det vises i den forbindelse til forsvarsloven § 15, der det fremgår at vernepliktige som ikke kalles inn til tjeneste i Forsvaret, kan overføres til Sivilforsvaret. Sivilforsvaret kan også rekruttere frivillige som ønsker å gjøre tjeneste i Sivilforsvaret.

Den som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret gis et varsel om pålegg av tjenesteplikt. Med varselet følger et spørreskjema, der den enkelte skal gi opplysninger om forhold av betydning for tjeneste i Sivilforsvaret.

De som foreløpig anses egnet for tjeneste, innkalles til et rekrutteringsmøte. Innkallingen skal bekreftes mottatt og et egenerklæringsskjema om helse skal fylles ut. På rekrutteringsmøtet gis det nærmere informasjon om Sivilforsvaret og den enkelte gjennomgår legeundersøkelse for å vurdere egnethet til tjeneste i Sivilforsvaret. Det gjennomføres også et intervju med den innkalte, for å kartlegge motivasjon og for å kunne utfylle innhentede opplysninger. Plikten til å gjennomgå legeundersøkelse og andre prøver fremgår av sivilbeskyttelsesloven § 8 femte ledd.

Ut fra en totalvurdering av innhentede opplysninger og resultater fra rekrutteringsmøtet, foretas det en utvelgelse av de som anses best egnet til tjeneste i Sivilforsvaret, og som skal pålegges tjenesteplikt. Pålegget om tjenesteplikt, som er et enkeltvedtak etter forvaltningsloven, skal skriftlig bekreftes mottatt, jf. sivilbeskyttelsesloven § 8 første ledd. Et skjema som følger pålegget skal signeres og returneres Sivilforsvaret. Pålegget om tjenesteplikt kan påklages etter sivilbeskyttelsesloven § 38 andre ledd.

Den som ikke pålegges tjenesteplikt, informeres om dette på rekrutteringsmøtet eller senere.

4.5.2 Departementets forslag

Pålegg om tjenesteplikt i Sivilforsvaret er et betydelig inngrep overfor den enkelte. Det er derfor viktig at alle rettigheter og plikter knyttet til tjenesteplikten fremgår tydelig av sivilbeskyttelsesloven og forskrifter gitt med hjemmel i loven. Loven synes noe mangelfull på dette området, og kan med fordel bygges ut slik at det gis klarere bestemmelser om innkalling til og gjennomføring av rekrutteringsmøtet.

I forslaget § 8 første ledd foreslås det bestemmelser om hvem som kan pålegges tjeneste i Sivilforsvaret. Det materielle innholdet av sivilbeskyttelsesloven § 7 første ledd foreslås videreført, med enkelte språklige endringer.

Plikten til å stille på rekrutteringsmøtet fremgår av lovforslaget § 8 andre ledd. Det foreslås samtidig bestemmelser om utsettelse av møteplikten dersom det foreligger vektige velferdsgrunner, for eksempel sykdom, eksamen eller planlagt opphold i utlandet.

Den enkelte skal gjennomgå legeundersøkelse og andre prøver som er nødvendige for å vurdere egnethet for tjeneste i Sivilforsvaret. Departementet foreslår å tydeliggjøre at denne plikten også gjelder for dem som senere innkalles til tjeneste og de som er i tjeneste.

Det foreslås at loven angir hvilke forhold som tillegges vekt ved vurderingen av om tjenesteplikt skal pålegges. En slik lovfesting vil kunne bidra til økt forutsigbarhet for den som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret. På bakgrunn av vedtakets vidtrekkende konsekvenser, videreføres klageretten på pålegg om tjenesteplikt, jf. utkastet § 38.

Hvilke opplysninger som Sivilforsvaret henter inn før rekrutteringsmøtet, og som dermed inngår som del av beslutningsgrunnlaget for utvelgelse av personell til Sivilforsvaret, er nærmere beskrevet i forslaget til § 7, jf punkt 4.2.

Departementet foreslår en ny forskriftshjemmel, som gir åpning for å gi bestemmelser om innkalling til og gjennomføring av rekrutteringsmøte, og om godtgjørelse for å møte. Det vil også kunne gis nærmere bestemmelser om utvelgelsesprosessen, herunder om vurderingen av helsetilstand og om prøver som er nødvendige for å vurdere egnethet for tjeneste i Sivilforsvaret.

Departementets forslag til ny § 8:

§ 8 Rekrutteringsmøte og pålegg om tjenesteplikt i Sivilforsvaret

Personer mellom 18 og 55 år som oppholder seg i Norge, kan pålegges tjenesteplikt i Sivilforsvaret.

På grunnlag av Sivilforsvarets behov og innhentede opplysninger, kan personer som antas å være egnet til tjeneste, innkalles til rekrutteringsmøte. De som blir innkalt, plikter å møte. De som søker om det, kan få utsatt møteplikten når det foreligger vektige velferdsgrunner.

De som blir innkalt til rekrutteringsmøte plikter å gjennomgå legeundersøkelser og andre prøver som er nødvendige for å vurdere om de kan gjøre tjeneste i Sivilforsvaret. Det samme gjelder for de som innkalles til tjeneste, og de som er i tjeneste.

Sivilforsvaret gir pålegg om tjenesteplikt. Avgjørelsen skal bygge på innhentede opplysninger, vurdering av helsetilstand, andre nødvendige prøver og samtaler.

Departementet kan gi forskrifter om innkalling til og gjennomføring av rekrutteringsmøte, og om godtgjøring for å møte. Departementet kan gi forskrifter om undersøkelser og prøver og om vurderingen av helsetilstanden.

4.6 Innkalling til og gjennomføring av tjeneste

4.6.1 Gjeldende rett

Tjenestepliktige i Sivilforsvaret skal delta på kurs, øvelser og innsatser som Sivilforsvaret kaller inn til, og rette seg etter ordrer og instruksjoner for tjenesten, jf. sivilbeskyttelsesloven § 9 første ledd. Med innsats menes reelle hendelser som Sivilforsvarets tjenestepliktige er utkalt til å bistå i. Tjenestepliktige kan ikke forlate tjenesten uten tillatelse.

Tjenestepliktige kan pålegges å gjøre tjeneste som befal eller instruktør, jf. sivilbeskyttelsesloven § 9 andre ledd. Til slike stillinger trenger Sivilforsvaret personell som blant annet har ledererfaring og/eller spesiell kompetanse.

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføring av sivilforsvarstjenesten, herunder bestemmelser om godtgjøring for og fritak fra tjeneste, jf. sivilbeskyttelsesloven § 7 sjette ledd. Regler om godtgjøring for tapt arbeidsinntekt mv. fremgår av forskrift 26. april 2018 nr. 634 om godtgjøring for tjeneste i Sivilforsvaret. Med "fritak for tjeneste" menes både varig fritak fra tjenesteplikt og midlertidig fritak fra tjeneste. Forskriftsbestemmelser om fritak for tjeneste i Sivilforsvaret er for tiden under utarbeidelse.

Gjeldende lovverk inneholder ingen bestemmelser om vaksinerings av tjenestepliktige eller andre tiltak for å forebygge smittsomme sykdommer.

4.6.2 Departementets forslag

Departementet foreslår å samle bestemmelser om innkalling til og gjennomføring av tjeneste i én lovbestemmelse, slik at bestemmelsen gir sammenhengende og utfyllende informasjon til leseren.

Tjenestepliktige innkalles til tjeneste i samsvar med Sivilforsvarets behov. Volumet av aktivitet vil kunne variere, og vil herunder avhenge av de budsjettmessige rammene for Sivilforsvaret. Som følge av dette vil et pålegg om tjenesteplikt ikke kunne påberopes som en rett til å gjøre tjeneste i Sivilforsvaret.

Departementet ser det som formålstjenlig at loven synliggjør minimumskravene som skal gjelde for innkalling til tjeneste i Sivilforsvaret. Innkallingen skal inneholde informasjon om oppmøtetidspunkt, tjenestested og tjenestens lengde. Det foreslås at nærmere krav til innkallingen kan gis gjennom forskrifter.

Andre og tredje ledd regulerer tjenestelige plikter, og er en videreføring av det materielle innholdet av sivilbeskyttelsesloven § 9 første og andre ledd, med enkelte språklige justeringer.

Departementet foreslår i *fjerde ledd* en ny bestemmelse som gir Sivilforsvaret mulighet til i særlige tilfeller å pålegge den tjenestepliktige å la seg vaksinere og å godta at Sivilforsvaret gjennomfører andre tiltak som er nødvendige for å forebygge smittsomme sykdommer. Tjenestepliktige i Forsvaret skal ha tatt vaksiner etter forskrift om nasjonalt vaksinasjonsprogram før tjenesten kan starte. Dette kravet synes begrunnet ut fra at tjenesten er fysisk krevende, samtidig som soldatene bor tett innpå hverandre. Disse hensynene er ikke like fremtredende for tjeneste i Sivilforsvaret, og det foreslås derfor ikke tilsvarende bestemmelse for Sivilforsvarets mannskaper. Sivilforsvaret vil imidlertid ha behov for å kunne pålegge vaksiner av tjenestepliktige i spesielle situasjoner, områder eller tjenesteoppdrag. Dette vil f.eks kunne gjelde ved flyktningskriser, der Sivilforsvaret vil kunne tillegges oppgaver på mottakssentre. Et annet eksempel vil kunne være oppdrag for Mattilsynet, f.eks ved bistand under nedslakting av dyr med smittfarlige sykdommer. Et tredje eksempel vil kunne gjelde Sivilforsvarets innsats under pandemi, med forsterkning til helsetjenesten med forpleinings- og førstehjelpstjenester.

Sivilforsvaret har ikke eget fagpersonell som vil kunne vurdere hvilke vaksiner som de tjenestepliktige skal ta eller andre tiltak som er nødvendige for å forebygge smittsomme sykdommer. Ved disse vurderingene vil Sivilforsvaret derfor måtte basere seg på råd fra helsefaglige instanser. Som eksempel på dette kan nevnes flyktningekrisen i 2015, der Sivilforsvaret var i tett dialog med Folkehelseinstituttet, og fulgte deres anbefaling om vaksiner av de tjenestepliktige.

Den som motsetter seg vaksiner eller andre nødvendige tiltak for å forebygge smittsomme sykdommer, vil ikke kunne tvinges til å gjennomføre disse tiltakene. Manglende gjennomføring vil imidlertid innebære at den enkelte ikke tilfredsstillers vilkårene for kunne utføre den aktuelle tjenesten. Det foreslås at

brudd på disse pliktene skal kunne sanksjoneres gjennom straff eller overtredelsesgebyr, jf. punktene 6.1 og 6.2.

Femte ledd viderefører innholdet av sivilbeskyttelsesloven § 7 andre ledd, og fastsetter at vernepliktige ikke kan kalles inn til eller beholdes i tjeneste i Sivilforsvaret dersom dette hindrer utførelse av militær tjenesteplikt.

I *sjette ledd* videreføres hjemmelen i sivilbeskyttelsesloven § 7 femte ledd til å fastsette forskrifter om gjennomføringen av sivilforsvarstjenesten, herunder bestemmelser om godtgjøring for og fritak fra tjeneste. Når det gjelder fritak fra tjeneste, vil forskriftshjemmelen omfatte både varig fritak fra tjenesteplikt, og midlertidig fritak fra tjeneste. Etter departementets syn synes det formålstjenlig at loven ikke angir de ulike fritaksgrunnene, men overlater dette til forskriftsregulering. Dette vil gi større grad av fleksibilitet i forhold til eventuelle fremtidige endringsbehov, samtidig som man unngår at loven inneholder detaljbestemmelser som naturlig hører hjemme på forskriftsnivå. Departementet vil bemerke at tjenesteplikten er fundamental for Sivilforsvarets virksomhet, og det skal i utgangspunktet derfor særlige grunner til for å bli fritatt for slik tjeneste.

På forskriftsnivå anses det formålstjenlig å dele inn bestemmelsene om midlertidig fritak fra tjeneste i to hovedområder. For det første skal det gis bestemmelser som gir rett til fritak for ansatte som har sentrale funksjoner i virksomheter som ivaretar samfunnskritiske funksjoner. Virksomheter som dekker samfunnskritiske funksjoner i den totale samfunnssikkerhetsberedskapen bør således beholde sitt nøkkelpersonell i situasjoner med krise, konflikt eller krig. Med samfunnskritisk funksjon menes funksjoner som må opprettholdes eller opprettes for å dekke befolkningens og samfunnets grunnleggende behov og trygghet. Dette vil f.eks kunne gjelde personell med nøkkelroller innen kraft-og vannforsyning, transport, pressen, apotek og nødetatene. En forutsetning for slikt fritak vil være at virksomheten er registrert som samfunnskritisk virksomhet. For likebehandling av virksomhetene, uavhengig av tjenesteform, synes det naturlig å se hen til om virksomheten er registrert som samfunnskritisk virksomhet i Forsvarets systemer. Dermed unngår man at Sivilforsvaret bygger opp en beredskapsressurs som ikke vil kunne benyttes i en beredskapssituasjon. For øvrig bør det gis bestemmelser som gir rett til midlertidig fritak når det foreligger vesentlige velferdsgrunner, f.eks ved sykdom, skade, omsorgsansvar eller utdanningssituasjon. Under denne kategorien inngår også midlertidig fritak fra tjeneste på grunn av næringsvirksomhet eller sesongarbeid.

Departementet foreslår at forskriftshjemmelen utvides, slik at det også kan gis bestemmelser om innkalling til tjeneste og plikt til å la seg vaksinere mv.

Departementets forslag til § 9:

§ 9 Innkalling til og gjennomføring av tjeneste

Tjenestepliktige innkalles til tjeneste i samsvar med Sivilforsvarets behov. Innkallingen skal inneholde informasjon om oppmøtetidspunkt, tjenestested og tjenestens lengde.

De som blir innkalt, plikter å møte på kurs, øvelser og innsatser og å rette seg etter ordrer og instruksjoner for tjenesten. Den tjenestepliktige kan ikke forlate tjenesten uten tillatelse.

Tjenestepliktige kan pålegges å gjøre tjeneste som befal eller instruktør.

Tjenestepliktige plikter i særlige tilfeller å la seg vaksinere og å godta at Sivilforsvaret gjennomfører andre tiltak som er nødvendige for å forebygge smittsomme sykdommer.

Vernepliktige kan ikke kalles inn til eller beholdes i tjeneste i Sivilforsvaret dersom dette hindrer utførelse av militær tjenesteplikt.

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføringen av sivilforsvarstjenesten, herunder bestemmelser om innkalling til kurs, øvelse og innsats, og om godtgjøring for og fritak fra tjeneste. Departementet kan gi forskrifter om vaksinerings og om andre tiltak som er nødvendige for å forebygge smittsomme sykdommer.

4.7 Regler om tjenestetid

4.7.1 Gjeldende rett

Av sivilbeskyttelsesloven § 7 fremgår det at Stortinget fastsetter tjenestetidens varighet, herunder tjenestetiden ved utdanning til befalsstillinger og annen spesialopplæring og ekstraordinære øvelser.

Tjenestetiden fastsettes gjennom Stortingets årlige budsjettbehandling, jf. Prop. 1 S. Gjennom budsjettbehandlingene er det fastslått at maksimal ordinær tjenestetid i Sivilforsvaret er på 19 måneder, og dette er den maksimale lengden på ordinær tjeneste som norske borgere i fred kan pålegges i Forsvaret, Sivilforsvaret eller i politiet. For militære mannskap fremgår denne maksimalgrensen direkte av forsvarsloven § 18. Gjennom budsjettbehandlingene fastsetter Stortinget rammene for varigheten av grunnkurs og øvelser, samt omfanget av Sivilforsvarets innsatser.

I beredskapssituasjoner kan departementet pålegge den tjenestepliktige å gjøre tjeneste så lenge det anses nødvendig, jf. sivilbeskyttelsesloven § 7 femte ledd. Med beredskapssituasjoner menes uønskede hendelser i freds- og krigstid hvor

det kreves større innsats av mannskapene enn det som kan oppnås innenfor den ordinære tjenestetiden.

4.7.2 Departementets forslag

Etter departementets syn bør den maksimale lengden av den ordinære tjenestetiden (19 måneder) fremgå direkte av loven. Dette er en størrelse som har stått fast i mange år, og for militære mannskap fremgår denne ytre tidsgrensen direkte av forsvarsloven. For tjenestepliktige i Sivilforsvaret vil en slik lovfesting kunne virke opplysende og gi større grad av forutsigbarhet.

Omfanget av grunnkurs, øvelser og innsatser har en nærmere tilknytning til de årlige budsjettforhandlingene, og vil kunne variere fra år til år. Det er derfor ikke praktisk å lovfeste lengden på disse tjenesteformene. Det foreslås at Stortinget fremdeles skal fastsette tjenestetidens lengde for disse områdene.

I beredskapssituasjoner kan det oppstå behov for å gå ut over de ordinære rammene for tjenestetidens lengde. Departementet foreslår derfor å videreføre departementets adgang til å pålegge forlenget tjenestetid i beredskapssituasjoner.

Departementets forslag til ny § 9 a:

§ 9 a Tjenestetidens lengde

Tjenestepliktige kan bli pålagt inntil 19 måneders ordinær tjeneste i Sivilforsvaret.

Stortinget bestemmer hvor lang tjenestetiden skal være for de ulike tjenestestillinger, herunder tjenestetiden ved utdanning til befalsstillinger og annen spesialopplæring og til ekstraordinære øvelser.

I beredskapssituasjoner kan departementet pålegge tjenestepliktige å gjøre tjeneste så lenge det anses nødvendig.

4.8 Pliktmessig avhold mm.

4.8.1 Gjeldende rett

Sivilbeskyttelsesloven har ingen bestemmelse som uttrykkelig forbyr bruk av berusende eller bedøvende midler. Av Sivilbeskyttelsesloven § 9 fremgår imidlertid at den tjenestepliktige skal rette seg etter ordrer og instruksjoner for tjenesten. Gjennom disse er den tjenestepliktige pålagt å møte til tjeneste upåvirket av berusende eller bedøvende midler, og kan heller ikke nyte slike midler under tjenesten.

4.8.2 Departementets forslag

Pliktmessig avhold er viktig for å forhindre ulykker. Bruk av rusmidler fører til svekket kontroll og vurderingsevne, og vil derfor representere en fare for

sikkerheten. Uforsvarlig bruk av kjøretøy og annet sivilforsvarsutstyr kan forårsake store skader på mennesker og materiell. Avhold fra bruk av rusmidler i tjenesten er også viktig for å opprettholde nødvendig disiplin og moral og dermed evnen til å gjennomføre Sivilforsvarets oppgaver.

Etter departementets syn bør slike grunnleggende forhold som pliktmessig avhold for sivilforsvarets mannskaper fremgå direkte av loven, slik at det klart går frem hva som kreves av den enkelte. En slik synliggjøring vil kunne ha en preventiv effekt, og lede til en reduksjon i antallet overtredelser.

Departementet foreslår en ny lovbestemmelse som forbyr de tjenestepliktige å nyte alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler under tjenesten. Det er heller ikke tillatt å møte til tjeneste påvirket av disse midlene. Med tjenestemenes kurs, øvelse og innsats. Begrepet "andre berusende eller bedøvende midler" favner vidt, og omfatter i prinsippet alle stoffer med rusgivende egenskaper som i prinsippet har tilsvarende virkninger som alkohol.

Reseptbelagte legemidler er i utgangspunktet også omfattet, men slik at nødvendig bruk av legemidler ikke omfattes av forbudet i første ledd. Etter forholdene vil imidlertid nødvendig bruk av legemidler kunne medføre at den enkelte ikke kan settes til aktiv tjeneste.

Når det gjelder dopingmidler, vises det til det generelle forbudet mot bruk av doping i legemiddeloven, som også gjelder for tjenestepliktige i Sivilforsvaret.

I *andre og tredje ledd* foreslår departementet nærmere regler om testing av ruspåvirkning. Bestemmelsene følger langt på vei vegtrafikkloven § 22a, med enkelte tilpasninger til sivilforsvarstjenesten.

Det foreslås at politiet kan ta alkotest (foreløpig blåseprøve) og foreløpig test av om en tjenestepliktig er påvirket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler når det er grunn til å tro at den tjenestepliktige har overtrådt bestemmelsene i første ledd. Det samme gjelder når den tjenestepliktige med eller uten skyld har vært innblandet i en ulykke eller alvorlig hendelse.

Dersom testresultatet eller andre forhold gir grunn til å tro at bestemmelsene i første ledd er overtrådt, skal politiet kunne foreta særskilt undersøkelse av om det forekommer tegn og symptomer på ruspåvirkning, og fremstille den tjenestepliktige for utåndingsprøve, blodprøve, spyttprøve og klinisk legeundersøkelse for å fastslå påvirkningen. Slik fremstilling skal i alminnelighet finne sted når den tjenestepliktige nekter å medvirke til alkotest eller foreløpig test av om vedkommende er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel. Utåndingsprøve tas av politiet. Blodprøve og spyttprøve kan tas av lege, sykepleier, helsesekretær eller bioingeniør. Klinisk legeundersøkelse foretas når det er mistanke om påvirkning av andre midler enn alkohol eller andre særlige grunner taler for det.

Departementet foreslår en forskriftshjemmel som gir mulighet til å gi nærmere regler om gjennomføringen av avholdsplikten og om unntak fra denne plikten. Unntak fra avholdsplikten kan f.eks. tenkes i forbindelse med arrangementer under tjenesten. Et annet unntak, som vil gjelde på generelt grunnlag, omfatter tilfeller der tjenesteinnkalling er gitt med svært kort varsel, slik at den tjenestepliktige ikke har hatt tid til å innrette seg etter kravene som stilles til aktiv tjenestegjøring. Dersom den tjenestepliktige i slike tilfeller har inntatt alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler, vil tjenesten ikke kunne gjennomføres, og det vil heller ikke være aktuelt å sanksjonere forholdet.

Departementets forslag til ny § 9 b:

§ 9 b Pliktmessig avhold og testing av ruspåvirkning

Tjenestepliktige skal ikke nyte alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler under tjenesten. De skal heller ikke møte til tjeneste påvirket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler.

Politiet kan ta alkotest (foreløpig blåseprøve) og foreløpig test av om en tjenestepliktig er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel når det er grunn til å tro at bestemmelsene i første ledd er overtrådt eller den tjenestepliktige med eller uten skyld er innblandet i en ulykke eller alvorlig hendelse.

Dersom testresultatet eller andre forhold gir grunn til å tro at bestemmelsene i første ledd er overtrådt, kan politiet foreta særskilt undersøkelse av om det forekommer tegn og symptomer på ruspåvirkning, og fremstille den tjenestepliktige for utåndingsprøve, blodprøve, spyttprøve og klinisk legeundersøkelse for å søke å fastslå påvirkningen. Slik fremstilling skal i alminnelighet finne sted når den tjenestepliktige nekter å medvirke til alkotest eller foreløpig test av om den tjenestepliktige er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel. Utåndingsprøve tas av politiet. Blodprøve og spyttprøve kan tas av lege, sykepleier, helsesekretær eller bioingeniør. Klinisk legeundersøkelse foretas når det er mistanke om påvirkning av andre midler enn alkohol eller andre særlige grunner taler for det.

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføringen av avholdsplikten og om unntak fra avholdsplikten.

4.9 Engangserstatning

4.9.1 Gjeldende rett

Sivilbeskyttelsesloven inneholder ingen bestemmelser om rett til engangserstatning ved dødsfall eller medisinsk invaliditet. I mangel av slike regler, har Sivilforsvaret lagt til grunn de reglene som gjelder for militære mannskap.

Forsvarsloven § 33 fastsetter blant annet at tjenestepliktige har krav på engangserstatning dersom de blir påført skade eller sykdom under tjenesten som medfører medisinsk invaliditet. Dersom skaden eller sykdommen medfører dødsfall, har de etterlatte krav på erstatning. Nærmere regler om engangserstatning er gitt i vernepliktsforskriften kapittel 13.

4.9.2 Departementets forslag

Etter departementets syn bør slike grunnleggende rettigheter som rett til engangserstatning fremgå direkte av sivilbeskyttelsesloven. Det foreslås derfor en bestemmelse om engangserstatning ved invaliditet og dødsfall som er utformet i tråd med forsvarsloven § 33, men med nødvendige tilpasninger til Sivilforsvarets organisering og virksomhet. Bestemmelsen innebærer en lovfesting av gjeldende praksis.

Et grunnleggende vilkår for erstatning vil være at skaden eller sykdommen er påført under tjenesten, dvs. under kurs, øvelser eller innsats.

Departementet foreslår at nærmere detaljer om engangserstatning ved dødsfall og invaliditet fastsettes i forskrift. Det vil herunder kunne gis bestemmelser om utmåling og utbetaling, og om når en skade eller sykdom anses oppstått under tjenesten.

Departementets forslag til ny § 9 c:

§ 9 c Engangserstatning ved dødsfall og medisinsk invaliditet

Hvis tjenestepliktige blir påført skade eller sykdom under tjenesten som medfører medisinsk invaliditet, har de krav på engangserstatning. Ved dødsfall har de etterlatte krav på erstatning.

Det gis erstatning fra 2 % medisinsk invaliditet når sykdommen har oppstått under tjenesten og har sammenheng med tjenesten, og når skaden er påført under tjenesten.

Det gis erstatning fra 15 % medisinsk invaliditet når sykdommen har oppstått under tjenesten og den ikke har sammenheng med tjenesten.

Departementet kan gi forskrifter om når sykdom eller skade er oppstått under tjenesten og om hvordan erstatning skal utmåles og utbetales.

5 KOMMUNALE ROM SOM STILLES TIL DISPOSISJON FOR SIVILFORSVARET

5.1 Rom til bruk for innsats eller utdannings- og øvingsformål

5.1.1 Gjeldende rett

Det fremgår av sivilbeskyttelsesloven § 12 andre ledd bokstav a at kommunen skal stille rom og kommunal grunn til rådighet ved innsats eller utdannings- og

øvingsformål for Sivilforsvaret, og sørge for varme, lys og renhold i slike rom. Kommunen plikter å tillate forandringer av de rommene som stilles til rådighet for Sivilforsvaret.

Kommunene er ansvarlige for kostnader som påløper etter § 12.

5.1.2 Departementets forslag

Sivilbeskyttelsesloven inneholder i dag ingen hjemmel for å kunne gi bestemmelser om krav til kommunale rom som stilles til disposisjon for Sivilforsvaret ved innsats eller utdannings- og øvingsformål. Hvilke krav som i dag kan stilles til disse rommene beror derfor på en tolkning av sivilbeskyttelsesloven § 12, og de krav som arbeidsmiljøloven stiller til helse, miljø og sikkerhet (HMS), som også gjelder ansatte i Sivilforsvaret og Sivilforsvarets tjenestepliktige.

Mange av de lokalene som er stilt til disposisjon for Sivilforsvaret har egne undervisningslokaler, garderober mv., men dette gjelder ikke alle. Det er viktig at rom til bruk ved innsats og øving er egnet til Sivilforsvarets bruk, og at de tilfredsstiller arbeidsmiljølovens krav til HMS.

For å sikre et visst minstenivå på de rommene som kommunene stiller til disposisjon for Sivilforsvaret, ser departementet det som formålstjenlig å kunne stille nærmere krav i forskrift.

Over tid har det utviklet seg en uheldig praksis hvor enkelte kommuner dekker alle kostnadene, mens andre ikke bidrar økonomisk. Sivilforsvaret opererer beredskapsmessig på tvers av kommunegrenser, og de økonomiske kostnadene kommunene påføres bør derfor fordeles så jevnt som mulig. Krav til utgiftsfordeling mellom kommunene vil bidra til en mer rettferdig fordeling, slik at det ikke bare er kommuner som stiller rom til rådighet som må betale.

Departementet foreslår på denne bakgrunn at sivilbeskyttelsesloven § 12 fjerde ledd utvides, slik at departementet kan gi forskrifter om krav til rom og om utgiftsfordeling mellom kommunene.

Departementets forslag til § 12 fjerde ledd:

Departementet kan gi forskrifter om krav til rom til bruk for innsats, utdannings- og øvingsformål, og om utgiftsfordeling mellom kommunene. Departementet kan gi forskrifter om andre oppgaver til kommunen som er nødvendige for å gjennomføre tiltak etter denne loven.

6 SANKSJONER

6.1 Overtredelsesgebyr og disiplinære reaksjoner

6.1.1 Gjeldende rett

Overtredelsesgebyr er en administrativ sanksjon som innebærer at en fysisk eller juridisk person skal betale et pengebeløp til det offentlige på grunn av brudd på en handlingsnorm. Overtredelsesgebyr har et framtrødende pønalt element, og vil i en del tilfeller kunne utgjøre et alternativ til ordinær straff. Reaksjonen skiller seg fra bøtestraff blant annet ved at det er forvaltningen som ilegger gebyret, og reaksjonen blir ikke anmerket i politiets straffe- og bøtereregistre.

Overtredelsesgebyr kom inn sivilbeskyttelsesloven som et nytt sanksjonsmiddel da loven trådte i kraft i 2011. Overtredelsesgebyr kan ilegges for brudd på de påbudene eller forbudene som fremgår av sivilbeskyttelsesloven § 36 første ledd eller bestemmelser gitt i medhold av disse. Både fysiske personer og foretak kan ilegges overtredelsesgebyr.

Ved lov 27. mai 2016 ble det tilføyd et nytt kapittel om administrative sanksjoner i forvaltningsloven. Av bestemmelsene fremgår blant annet at overtredelsesgebyr kan ilegges etter faste satser eller utmåles individuelt. Det er videre gitt bestemmelser om hvilke momenter som kan tillegges vekt ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges, og ved utmåling av overtredelsesgebyr. Det er også gitt bestemmelser om oppfyllelsesfrist mm.

Av sivilbeskyttelsesloven § 11 fremgår det at tjenestepliktige som overtrer eller forsømmer tjenesteplikter i Sivildforsvaret kan refses disiplinært. I medhold av sivilforsvarsloven av 1953 er det gitt forskrifter for sivilforsvaret (Disiplinærreglement) 29. juni 1973. Forskriftsbestemmelsene er i store trekk utdaterte, og har i dag svært begrenset anvendelse.

6.1.2 Departementets forslag

Sivilbeskyttelsesloven § 36 er delvis overlappende med forvaltningslovens bestemmelser om administrative sanksjoner, og foreslås derfor tilpasset forvaltningslovens bestemmelser.

I lovforslaget § 36 første ledd gis en opplisting av de lovbestemmelsene som kan medføre overtredelsesgebyr. Bestemmelsen er i store trekk en videreføring av gjeldende lovbestemmelse, men slik at den er supplert med en henvisning til ny bestemmelse om pliktmessig avhold, jf. § 9 b. Det er i tillegg åpnet for å kunne ilegge overtredelsesgebyr der den tjenestepliktige ikke etterkommer pålegg om vaksinerings eller andre tiltak for å forebygge smittsomme sykdommer, jf. 9 fjerde ledd og ved overtredelser av § 7 tredje ledd (der vedkommende ikke bekrefter mottak eller varsler).

Overtredelsesgebyr vil også kunne ilegges ved overtredelse av bestemmelser gitt i medhold av loven dersom det er fastsatt i forskriften at overtredelse av den aktuelle bestemmelsen kan medføre overtredelsesgebyr. Brudd på vilkår gitt med hjemmel i nærmere angitte lovbestemmelser vil også kunne sanksjoneres med overtredelsesgebyr.

Bestemmelsen vil gi forvaltningen en mulighet til å reagere med overtredelsesgebyr, men innebærer ingen plikt til å reagere med overtredelsesgebyr ved brudd på lovens bestemmelser.

Overtredelsesgebyr kan ilegges «den som» overtrer angitte normer, og retter seg mot den som er ansvarlig etter handlingsnormen. Den aktuelle ansvarlige vil i de fleste tilfeller være en tjenestepliktig, men vil også kunne være et foretak.

For oversiktens skyld har departementet valgt å angi de skyldkrav som skal gjelde for ileggelse av overtredelsesgebyr. Skyldkravet for fysiske personer vil være forsett eller uaktsomhet. Et tilsvarende skyldkrav skal ikke gjelde for foretak. Et foretak skal således kunne ilegges overtredelsesgebyr selv om ingen enkeltperson har utvist skyld. Bestemmelsen skal forstås likt som forvaltningsloven § 46 første ledd om administrativ foretakssanksjon, der skyldansvaret som et utgangspunkt er objektivt, men slik at ansvaret avgrenses mot tilfeller der overtredelsen er utslag av hendelige uhell eller forhold utenfor virksomhetens kontroll (force majeure). Det vises her til merknadene til forvaltningsloven § 46 første ledd i Prp. 62 L (2015–2016) s. 199.

I *tredje ledd* foreslås det at departementet kan gi forskrifter om fastsettelse og gjennomføring av overtredelsesgebyr. Det kan herunder gis forskrifter om hvilke hensyn som det kan eller skal legge vekt på ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges. Det kan legges vekt på de momentene som fremgår av forvaltningsloven §§ 44 andre ledd og 46 andre ledd, men forskriftshjemmelen åpner også for å fastsette andre momenter tilpasset lovens ulike særrområder. Bestemmelsen skal erstatte sivilbeskyttelsesloven § 36 andre ledd.

Departementet foreslår i *fjerde ledd* at adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes to år etter at overtredelsen fant sted. Bestemmelsen gir også hjemmel til å gi nærmere bestemmelser om foreldelse i forskrift. Bestemmelsen vil ikke regulere foreldelse av plikten til å betale et ilagt overtredelsesgebyr. For foreldelse av pengekrav gjelder lov 18. mai 1979 nr. 18 om foreldelse av fordringer.

Det følger av lov om tvangfullbyrdelse § 7-2 bokstav d at beslutning om administrativ sanksjon er tvangsgrunnlag for utlegg, og departementet foreslår derfor å oppheve sivilbeskyttelsesloven § 36 tredje ledd.

Bestemmelsen om overtredelsesgebyr omfatter bestemmelser som for en stor del vil kunne straffeforfølges etter sivilbeskyttelsesloven § 37. Dette dobbeltsporet gir en mulighet for å tilpasse valg av sanksjonsmetode til den enkelte lovovertrедelse, herunder til graden av skyld og overtredelsens grovhet. Etter departementets syn bør overtredelsesgebyr være den foretrukne sanksjonsmetode ved mindre lovovertrедelser. Det vises til at overtredelsesgebyr vil kunne ilegges raskt, med mindre bruk av ressurser, og gi en følbar reaksjon for overtreder som langt på vei vil kunne ha samme effekt som straff. Samtidig anses rettssikkerhetshensyn å være vel ivaretatt gjennom den administrative behandlingen av disse sakene.

Disiplinærreglementet for sivilforsvaret er gammelt og utdatert, og ikke tilpasset dagens tjenestegjøring. Det vises herunder til at refselsesmidlene er lite hensiktsmessige og at bestemmelsene henviser til organisasjonsformer og stillinger i Sivilforsvaret som ikke lenger er i bruk. Etter departementets syn vil muligheten for å kunne ilegge overtredelsesgebyr være et fullgodt alternativ til disiplinære sanksjoner, og det anses på denne bakgrunn ikke formålstjenlig å videreføre disiplinærreglementet, slik det fremgår av forskrift 29. juni 1973. Som en sikkerhetsventil for å kunne møte eventuelle endringer i Sivilforsvaret, foreslås det likevel å videreføre sivilbeskyttelsesloven § 11 om disiplinærreaksjoner.

Departementets forslag til § 36:

Sivilforsvarets myndigheter eller tilsynsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr til den som

- a) *overtrer §§ 6 første ledd, 7 første, andre og fjerde ledd, 8 andre og tredje ledd, 9 andre og fjerde ledd, 9 b første ledd, 16 andre ledd, 21 første ledd, 24 b, 24 c første ledd, 24 d tredje ledd og 32 første ledd*
- b) *overtrer forskrift gitt i medhold av §§ 7, 8, 9, 9 b, 16, 20, 21 og 25 når det er fastsatt i forskriften at overtredelsen kan medføre overtredelsesgebyr*
- c) *bryter vilkår i vedtak fastsatt i medhold av §§ 7 tredje ledd, 9 tredje og fjerde ledd, 16 tredje ledd, 20 andre, fjerde og femte ledd, 25 første og fjerde ledd, 26 første og andre ledd og 31 første ledd.*

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsomme overtredelser. Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr når

overtredelsen er begått av noen som har handlet på vegne av foretaket, selv om ingen enkeltperson har utvist skyld.

Departementet kan gi forskrifter om fastsettelse og gjennomføring av overtredelsesgebyr, herunder hvilke hensyn det kan eller skal legges vekt på ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges. Departementet kan gi forskrifter om utmåling og betaling av overtredelsesgebyr, herunder om renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes etter 2 år. Fristen regnes fra tidspunktet da overtredelsen fant sted. Fristen avbrytes ved at departementet gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om foreldelse i forskrift, herunder fravike bestemmelsene om foreldelsesfrist og fristavbrudd for særlige typer overtredelser.

6.2 Straff

6.2.1 Gjeldende rett

Straffebestemmelsen i sivilbeskyttelsesloven § 37 omfatter for det første overtredelser av bestemmelser som skal bidra til å understøtte de sivile beskyttelsestiltakene i loven.

Etter § 37 første ledd kan den som forsettlig overtrer nærmere angitte bestemmelser i loven eller bestemmelser gitt i medhold av disse lovbestemmelsene, eller unnlater å etterkomme pålegg gitt med hjemmel i nærmere angitte bestemmelser, straffes med bot eller fengsel i inntil 3 måneder.

Dette gjelder:

- § 5 første ledd om allmennhetens bistandsplikt i akutsituasjoner,
- § 20 andre ledd om etablering av offentlige og private tilfluktsrom,
- § 18 første ledd første punktum om allmenhetens plikt til å bistå ved evakuering etter pålegg,
- § 22 andre ledd om ansvar for tilfluktsromtjeneste etter pålegg,
- § 25 første og fjerde ledd om rekvisisjon etter pålegg og
- § 26 første og andre ledd om forberedende tiltak med sikte på rekvisisjon etter pålegg.

I tillegg inneholder sivilbeskyttelsesloven § 37 andre ledd straffebestemmelser som skal bidra til at Sivildforsvaret sikres et godt tilfang av tjenesteppliktige, og at nødvendig disiplin og orden opprettholdes under tjenesten.

Etter § 37 andre ledd kan den som forsettlig eller grovt uaktsomt overtrer nærmere angitte bestemmelser i loven, eller bestemmelser gitt i medhold av disse lovbestemmelsene, straffes med bot eller fengsel inntil 1 år.

Dette gjelder:

- pålegg om tjenesteplikt etter § 7 første og femte ledd,
- plikt til å bekrefte mottak av varsel om og pålegg av tjenesteplikt mv. etter § 8 første ledd,
- plikt til å gi opplysninger av betydning for tjenestelige forhold, jf. § 8 tredje ledd
- plikt til å gjennomgå legeundersøkelser og andre prøver som er nødvendige for å gjøre tjeneste i Sivilforsvaret, jf. § 8 femte ledd, og
- bestemmelser om tjenestepliktens nærmere innhold i § 9 (oppmøteplikt, krav om å rette seg etter ordrer og instruksjoner for tjeneste, og plikt til å gjøre tjeneste som befal eller instruktør).

Sivilbeskyttelsesloven § 6 første ledd bestemmer at ingen må misbruke Sivilforsvarets grader, stillingsbetegnelser, uniformer, legitimasjon, merker eller signaler. Det samme gjelder for grader, stillingsbetegnelser mv. som lett kan forveksles med Sivilforsvarets egne. Etter straffeloven § 165 kan uhjemlet bruk av uniform, kjennetegn mv. straffes med bot eller fengsel i inntil 6 måneder. I tillegg omhandler straffeloven § 164 den som uhjemlet utøver offentlig myndighet eller som foretar handlinger som bare kan utøves av offentlige tjenestemenn. Strafferammen for slik ulovlig myndighetsutøvelse er bot eller fengsel inntil 1 år. Samlet sett anses straffelovens bestemmelser som dekkende for overtredelser av sivilbeskyttelsesloven § 6 første ledd.

6.2.2 Departementets forslag

Gjeldende straffebestemmelse er adskilt fra pliktbestemmelsene i loven, og omtalen av pliktbestemmelsene er begrenset til en henvisning til disse. Slike henvisninger vil kunne gi en viss navigeringshjelp for leseren. Departementet antar imidlertid at det vil kunne lette lovforståelsen ytterligere, dersom hovedinnholdet av pliktbestemmelsene gjengis i straffebestemmelsen.

Tjeneste i Sivilforsvaret pålegges den enkelte som en samfunnsplikt, og tjenesten kan på mange måter sies å inneholde paralleller til den militære verneplikten. For begge tjenesteformer er det av fundamental betydning at man sikrer et godt tilfang av mannskap som besitter grunnleggende kvaliteter, og at tjenesten gjennomføres på en god og ordnet måte. Disse likhetspunktene tilsier at man ved utformingen av lovens straffebestemmelser også ser hen til straffebestemmelsene for vernepliktige i Forsvaret.

Departementets forslag til straffebestemmelser følger langt på vei oppsettet og innholdet av forsvarsloven § 66. Tilpasningen til forsvarets regelverk vil for enkelte forhold innebære en avkriminalisering, slik at overtredelsesgebyr fremstår som eneste sanksjonsmulighet. Enkelte forhold som i dag kan straffes med bot eller fengsel inntil 1 år, foreslås avgjort med bot. Samtidig vil lovforslaget gi en utvidet strafferamme for tilfeller der den enkelte har til hensikt å unndra seg tjenesten i Sivilforsvaret.

Gjeldende straffebestemmelse inneholder ingen bestemmelser som skjerper straffen i tilfeller der en person har til hensikt å unndra seg tjenesten i Sivilforsvaret. Unndragelse vil f.eks. kunne gi seg utslag i at man bryter opplysnings- eller meldeplikten, ikke møter til rekrutteringsmøte eller unndrar seg vaksinerings- eller meldeplikten, ikke møter til rekrutteringsmøte eller unndrar seg vaksinerings- eller meldeplikten, ikke møter til rekrutteringsmøte eller unndrar seg vaksinerings- eller meldeplikten. Slike unndragelser kan medføre at man ikke får et grunnlag for å vurdere om en person kan pålegges tjenesteplikt, eller ikke får brukt den tjenestepliktige i aktiv tjeneste. For rekruttering og videre forvaltning av Sivilforsvarets mannskap er det avgjørende at slike grunnleggende bestemmelser etterfølges. Departementet ser det derfor som formålstjenlig å innta en straffebestemmelse i sivilbeskyttelsesloven, som rammer tilfeller den enkelte har til hensikt å unndra seg tjenesten i Sivilforsvaret. For fastleggelse av strafferamme er det vesentlig å se hen til de viktige samfunnsoppgaver som Sivilforsvaret ivaretar, og hensynet til en god understøttelse av denne samfunnsplikten. Etter departementets syn bør unndragelse av tjenesten i Sivilforsvaret ha samme strafferamme som unndragelse av tjenesten i Forsvaret. Det foreslås derfor en strafferamme på to år for den som unndrar seg tjenesten i Sivilforsvaret.

Departementet foreslår å videreføre straffebestemmelser som berører understøttelse av de sivile beskyttelsestiltakene.

For mindre lovovertrедelser vil ileggelse av overtredelsesgebyr kunne være et velegnet alternativ til straffeforfølgning. Dette vil f.eks. kunne gjelde ved ulovlig fravær av kortere varighet, og ved mindre overtredelser av opplysnings- og meldeplikten.

Departementets forslag til § 37:

§ 37 Straff

Med bot straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- a) *bryter opplysnings- eller meldeplikten etter § 7*
- b) *ikke møter til rekrutteringsmøte etter § 8 andre ledd*
- c) *ikke møter til tjeneste eller forlater tjenesten uten tillatelse etter § 9 andre ledd.*

Med bot straffes den som forsettlig

- a) *unndrar seg undersøkelser eller prøver etter § 8 tredje ledd*
- b) *unndrar seg vaksinerings- eller andre tiltak for å forebygge smittsomme sykdommer etter § 9 fjerde ledd.*

Medvirking straffes ikke etter første og andre ledd.

Med bot eller fengsel inntil 3 måneder straffes den som forsettlig

- a) bryter allmennhetens bistandsplikt etter § 5 første ledd
- b) ikke etterkommer pålegg om å bistå myndighetene ved evakuering etter § 18 første ledd første punktum
- c) ikke bygger, utstyrer eller innreder private tilfluktsrom i samsvar med § 20 andre ledd
- d) ikke ivaretar plikter om tilfluktsromtjeneste i private tilfluktsrom etter § 22 andre ledd
- e) ikke etterkommer pålegg om rekvisisjon etter § 25 første eller fjerde ledd
- f) ikke etterkommer pålegg om forberedende tiltak med sikte på rekvisisjon etter § 26 første og andre ledd.

Med fengsel inntil 2 år straffes den som med hensikt unndrar seg tjenesten i Sivilforsvaret ved å

- a) bryte opplysnings- eller meldeplikten etter § 7
- b) ikke møte til rekrutteringsmøte etter § 8 andre ledd
- c) unndra seg undersøkelser eller prøver etter § 8 tredje ledd
- d) ikke møte til tjeneste eller forlate tjenesten uten tillatelse etter § 9 andre ledd
- e) unndra seg vaksinerings eller andre tiltak for å forebygge smittsomme sykdommer etter § 9 fjerde ledd.

I forskrift gitt med hjemmel i §§ 7, 8, 9, 20, 22, 25 og 26 kan det fastsettes at brudd på angitte bestemmelser i forskriften kan straffes.

7 KUNNSKAPSBANKEN – BEHANDLING AV OPPLYSNINGER OM SKADER OG SKADEOPPGJØR SOM FØLGE AV UØNSKEDE HENDELSER

7.1 Gjeldende rett

Det følger av sivilbeskyttelsesloven § 14 første ledd at kommunen plikter å kartlegge hvilke uønskede hendelser som kan inntreffe i kommunen, vurdere sannsynligheten for at disse hendelsene inntreffer, og hvordan de i så fall kan påvirke kommunen. Resultatet av arbeidet skal vurderes og sammenstilles i en helhetlig risiko- og sårbarhetsanalyse. Risiko- og sårbarhetsanalysen skal etter § 14 andre ledd legges til grunn for arbeidet med samfunnssikkerhet og beredskap, herunder ved utarbeidelse av planer etter plan- og bygningsloven.

Forsikringsselskaper og offentlige forsikringsordninger besitter opplysninger om skader og skadeoppgjør fra naturhendelser som vil være viktig i Direktoratet for samfunnssikkerhet (DSB) sitt forebyggende arbeid og kommunenes arbeid med å kartlegge risiko og sårbarhet.

Adgangen til å dele skadedata mellom offentlige og private aktører er begrenset av reglene i personopplysningsloven og reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven og annen særlovgivning. Enhver som utfører tjeneste eller arbeid for et forvaltningsorgan, har taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13 flg., og taushetsbelagte skadedata kan som hovedregel ikke deles med andre med mindre det foreligger hjemmel i lov. Forsikringsselskaper som er omfattet av finansforetaksloven har taushetsplikt etter finansforetaksloven § 16-2 første ledd, og kan ikke dele taushetsbelagte skadedata med andre med mindre taushetsplikten er opphevet i lov eller forskrift med hjemmel i lov, eller Finanstilsynet har opphevet taushetsplikten i vedtak. Finanstilsynet har i vedtak 1. april 2019 opphevet forsikringsselskapenes taushetsplikt for deling av skadedata om erstatningsbeløp på adressenivå for perioden 2013-2018 med Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), kommuner, fylkesmenn og Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE).

7.2 Departementets forslag

7.2.1 Bakgrunn

Naturskader påfører samfunnet svært store utgifter og klimaendringer gjør at det kan forventes økninger i skadetallene. Det er derfor viktig å ha oppdaterte og sentrale skadedata som blant annet kan gi informasjon om sårbare områder.

DSB skal eie og forvalte et datasystem, «Kunnskapsbanken», for innhenting, sammenstilling og tilgjengeliggjøring av data om naturhendelser til bruk for DSB selv, kommuner og andre relevante offentlige organers arbeid med samfunnssikkerhet. Datasystemet skal bidra til å styrke kunnskapen om naturhendelser og konsekvenser av disse, og videre til styrket forebyggende samfunnssikkerhetsarbeid lokalt, regionalt og nasjonalt. Kunnskapsbanken skal dermed være et verktøy i DSBs arbeid med å legge grunnlaget for et godt og helhetlig forebyggende samfunnssikkerhetsarbeid og å styrke kommunenes arbeid med risiko- og sårbarhetsanalyser og arbeid med planer etter plan- og bygningsloven og eventuelt annet sektorregelverk.

For at Kunnskapsbanken skal fungere etter formålet, er DSB avhengig av at virksomheter/organisasjoner som har relevante data kan dele disse med DSB, slik at DSB kan foreta vurderinger, analyser og sammenstillinger av opplysningene. DSB har i første omgang behov for å motta skadedata fra Finans Norge på vegne av forsikringsbransjen og Landbruksdirektoratet, som forvalter Statens naturskadeordning.

Videre må DSB kunne gjøre skadedata tilgjengelig for kommunene og andre relevante offentlige organer som har en rolle i det forebyggende samfunnssikkerhetsarbeidet. Dataene skal gjøres tilgjengelig som statistikk og i kart via nettbaserte applikasjoner i Kunnskapsbanken. De fleste datasettene vil

være åpent tilgjengelig for alle som har interesse av å utforske og fordype seg i informasjon om naturhendelser. Noen av dataene vil ikke være tilgjengelig for alle på grunn av taushetsplikt eller andre hensyn. Brukere av disse dataene vil ha et tjenestelig behov for tilgang og vil kun få tilgang gjennom en hensiktsmessig og sikker innloggingsmekanisme. Dette vil være fagmyndigheter med roller og ansvar innenfor forebyggende samfunnssikkerhet, som for eksempel kommuner, fylkesmannen og NVE.

Skadedataene som det vil være aktuelt å utlevere fra forsikringsselskaper og offentlige forsikringsordninger til bruk i Kunnskapsbanken, viser adressene til eiendommer som har vært rammet av naturskade, skadeårsak, skadetidspunkt og utbetalingsbeløp fra forsikringsforetakene. Det følger av personvernforordningen artikkel 4 nr. 1 at personopplysninger er enhver opplysning om en identifisert eller identifiserbar fysisk person. Dette medfører blant annet at adresser og utbetalingsbeløp fra forsikringsforetakene regnes som personopplysninger.

Et av grunnvilkårene for at DSB skal kunne kreve innhentet og på annen måte behandle personopplysninger i arbeidet med Kunnskapsbanken, er at behandlingen kan forankres i minst ett av de seks mulige behandlingsgrunnlagene i personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav a til f. Dersom behandlingen har grunnlag i artikkel 6 nr. 1 bokstav c eller bokstav e, må DSB i tillegg ha et supplerende rettsgrunnlag for å kunne behandle personopplysninger, jf. personvernforordningen artikkel 6 nr. 3.

Videre er et av de grunnleggende prinsippene i personvernforordningen at personopplysninger skal samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og det er i utgangspunktet ikke tillatt å viderebehandle opplysningene på en måte som er uforenlig med formålene opplysningene opprinnelig ble samlet inn for, jf. forordningen artikkel 5 nr. 1 bokstav b. Dersom behandling av personopplysninger for uforenelige formål skal være tillatt, kreves det at viderebehandlingen bygger på enten den registrertes samtykke eller på unionsretten eller medlemsstatenes nasjonale rett som utgjør et nødvendig og forholdsmessig tiltak i et demokratisk samfunn for å sikre oppnåelse av målene nevnt i forordningen artikkel 23 nr. 1. Adgangen til innhenting, tilgjengeliggjøring og annen behandling av skadedata mellom ulike organer er i tillegg begrenset av reglene om taushetsplikt i forvaltningsloven og annen særlovgivning.

7.2.2 Vurdering

For at Kunnskapsbanken skal fungere etter hensikten, er det behov for en ny lovbestemmelse som sikrer DSB tilstrekkelig hjemmel til å behandle opplysninger som kan bidra til å styrke arbeidet med å forebygge og redusere konsekvensene av uønskede hendelser. Departementet viser i den forbindelse til at formålet med behandlingen av opplysninger i Kunnskapsbanken passer med

formålet til sivilbeskyttelsesloven, som er å «beskytte liv, helse, miljø, materielle verdier og kritisk infrastruktur ved bruk av ikke-militær makt når riket er i krig, når krig truer, når rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare, og ved uønskede hendelser i fredstid.»

DSB skal understøtte Justis- og beredskapsdepartementets koordineringsrolle innenfor samfunnssikkerhet og beredskap jf. Kongelig resolusjon av 24. juni 2005³. Direktoratet skal gjennom innhenting av informasjon, forsknings- og utredningsaktiviteter, dialog, råd og veiledning legge grunnlaget for et godt og helhetlig forebyggende arbeid og gode beredskapsforberedelser innenfor offentlig forvaltning og samfunnskritisk virksomhet. Direktoratet skal videre bestrebe seg på å ha en helhetlig oversikt som gir muligheter for å se forebyggende samfunnssikkerhetsarbeid og beredskap i alle sektorer samlet. De opplysningene som behandles i Kunnskapsbanken vil bidra til å styrke DSBs samfunnsoppdrag når det gjelder det forebyggende samfunnssikkerhetsarbeidet og redusere konsekvensene av uønskede hendelser.

De opplysningene som behandles og gjøres tilgjengelig gjennom Kunnskapsbanken vil også styrke kommunenes arbeid med risiko- og sårbarhetsanalyser og planer etter plan- og bygningsloven eller annet sektorregelverk.

En ny bestemmelse vil ha nær sammenheng med sivilbeskyttelsesloven § 14 som regulerer kommunal beredskapsplikt og risiko- og sårbarhetsanalyser. Bestemmelsen vil imidlertid ikke være en del av den kommunale beredskapsplikten som reguleres i sivilbeskyttelsesloven kapittel V, og hvor kommunen er pliktsubjektet. Den nye bestemmelsen gir myndighet til DSB og skal ikke regulere kommunale plikter. Departementet foreslår derfor at det lages et nytt kapittel V a i sivilbeskyttelsesloven som heter «Behandling av opplysninger som følge av uønskede hendelser», og en ny § 15 a.

For at Kunnskapsbanken skal fungere etter hensikten er det viktig å sørge for at lovbestemt taushetsplikt og personopplysningsregelverket ikke hindrer nødvendig deling av skadedata mellom ulike organer som arbeider for å forebygge skader som følge av naturhendelser. Når det er nødvendig for å forebygge og redusere konsekvensene av uønskede hendelser, må derfor DSB gis tilstrekkelig rettslig grunnlag for å innhente skadedata fra forsikringsselskaper og eventuelle offentlige forsikringsordninger, gjøre analyser og sammenstillinger av opplysningene, herunder personopplysninger, og gjennom Kunnskapsbanken gjøre disse tilgjengelig for kommunene og andre offentlige organer.

³ Kongelig resolusjon 24.06.2005 Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap- det generelle koordineringsansvaret og ansvaret for koordinering av tilsyn med aktiviteter, objekter og virksomhet med potensial for store ulykker

Departementet foreslår derfor at det i forslaget til ny § 15 a første ledd gis hjemmel for at DSB kan innhente, vurdere, analysere, sammenstille og på annen måte behandle personopplysninger og andre opplysninger, når dette er nødvendig for å forebygge og redusere konsekvensene av uønskede hendelser, herunder for å understøtte kommunenes arbeid med risiko- og sårbarhetsanalyser. Kunnskapsbanken skal i første omgang ha fokus på data om naturfare. Departementet foreslår imidlertid at det i loven benyttes begrepet «uønskede hendelser», som også er definert i sivilbeskyttelsesloven § 3 bokstav a. «Uønskede hendelser» dekker naturfare, men åpner også opp for at opplysninger på andre områder enn naturfare kan omfattes. Departementet mener dette er en hensiktsmessig løsning for å kunne ivareta en eventuell videreutvikling av Kunnskapsbanken.

Den nye bestemmelsen skal gi DSB tydelig hjemmel for å kunne kreve opplysninger om skader og skadeoppgjør som følge av uønskede hendelser fra forsikringsselskaper og offentlige forsikringsordninger, uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, jf. forslag til ny § 15 a andre ledd. Departementet foreslår at opplysningsplikten begrenses til å gjelde opplysninger som er nødvendig for å forebygge og redusere konsekvensene av uønskede hendelser, herunder for å understøtte kommunenes arbeid med risiko- og sårbarhetsanalyser.

Departementet foreslår i den nye bestemmelsen at DSB også kan gjøre personopplysninger og andre opplysninger fra Kunnskapsbanken tilgjengelig for andre offentlige organer uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, når dette er nødvendig for å forebygge og redusere konsekvensene av uønskede hendelser, herunder for å understøtte kommunenes arbeid med risiko- og sårbarhetsanalyser. Departementet viser til at de som skal få tilgang til opplysningene gjennom Kunnskapsbanken er offentlige organer som alle roller og ansvar innenfor forebyggende samfunnssikkerhet. Kommunens ansvar for å utarbeide risiko- og sårbarhetsanalyser følger av sivilbeskyttelsesloven § 14, fylkesmannens ansvar for å utarbeide risiko- og sårbarhetsanalyse på fylkesnivå (fylkesROS), følger av Fylkesmannens samfunnssikkerhetsinstruks kapittel IV nr. 1. Kommunen har videre et ansvar for å utarbeide planer etter plan- og bygningsloven og å se risiko- og sårbarhetsanalysen i sammenheng med disse planene jf. sivilbeskyttelsesloven § 14 andre ledd. Fylkesmannen er tilsynsmyndighet for kommunenes arbeid med risiko- og sårbarhetsanalyser etter sivilbeskyttelsesloven, og innsigelsesmyndighet for kommunens planer etter plan- og bygningsloven. Det er også identifisert andre fagmyndigheter som mulige brukere av skadedata. Dette gjelder for eksempel Norges vassdrags- og energidirektorat (NVE) som skal yte bistand til kommuner og samfunnet ellers med kompetanse og ressurser knyttet til flom og skred. Mer konkret innebærer dette for eksempel at NVE gir bistand til utredning, planlegging og

gjennomføring av sikringstiltak og gir kommunene råd og veiledning i arbeidet med å vurdere flom- og skredfare i arealplaner.

Som det fremgår over skal forslaget til ny bestemmelse gi hjemmel for behandling (innhenting, bearbeiding og tilgjengeliggjøring) av personopplysninger og andre opplysninger, og unntak fra lovbestemt taushetsplikt. Reglene om behandlingsgrunnlag i personvernforordningen artikkel 6 nr. 1 bokstav e gir adgang til behandling av personopplysninger når dette er nødvendig for å utføre en oppgave i allmenhetens interesse eller utøve offentlig myndighet som den behandlingsansvarlige er pålagt. Behandling av personopplysninger i arbeidet med samfunnssikkerhet, herunder tilrettelegging for utarbeidelse av risiko- og sårbarhetsanalyser og planer etter plan- og bygningsloven, kan både knyttes til å utføre en oppgave i allmenhetens interesse eller utøvelse av offentlig myndighet, jf. artikkel 6 nr. 1 bokstav e. Behandling av personopplysninger i medhold av denne bestemmelsen krever et supplerende rettsgrunnlag i unionsretten eller nasjonal rett, jf. artikkel 6 nr. 3.⁴ Departementets forslag til ny § 15 a skal gi slikt supplerende rettsgrunnlag for behandlingen av personopplysninger i forbindelse med Kunnskapsbanken, jf. artikkel 6 nr. 3 bokstav b.

I tillegg skal departementets forslag til ny § 15 a gi rettsgrunnlag for viderebehandling i de tilfeller der innsamling og annen behandling av personopplysninger i Kunnskapsbanken er uforenelig med formålene opplysningene opprinnelig ble samlet inn for, jf. artikkel 6 nr. 4. Basert på vurderingene i punkt 7.2.1, samt vurderingene av nødvendigheten av forslaget til ny bestemmelse under, er departementet av den oppfatning at slik viderebehandling i alminnelighet vil være et nødvendig og forholdsmessig tiltak i et demokratisk samfunn for å sikre den offentlige sikkerhet, herunder vern av menneskeliv, særlig som følge av naturkatastrofer, jf. forordningen artikkel 23 nr. 1 bokstav c og fortalepunkt 73.

Dersom behandlingen av personopplysninger eller unntak fra taushetsplikt utgjør et inngrep i retten til privatliv etter Grunnloven § 102 og EMK artikkel 8, stiller også disse bestemmelsene, samt legalitetsprinsippet i Grunnloven § 113, krav til det supplerende rettsgrunnlaget.⁵ Grunnloven § 102 har klare likhetstrekk med EMK artikkel 8 og må tolkes i lys av denne. Retten til respekt for privatliv etter EMK artikkel 8 er sentral i forhold til hvilke unntak som kan gjøres fra taushetsplikten og for behandling av personopplysninger, da utlevering og viderebehandling av personopplysninger må antas å være et inngrep i den enkeltes privatliv, jf. EMK artikkel 8 nr. 1. Det medfører at en bestemmelse om å utlevere og viderebehandle personopplysninger i offentlige organers interesse, må oppfylle kravene i EMK artikkel 8 nr. 2. Nærmere

⁴ Prop.56 LS (2017-2018) punkt 6.3.2, side 33.

bestemt oppstilles det krav om lovgrunnlag, herunder at lovhjemmelen må være tilstrekkelig presis og forutberegnelig, at bestemmelsen bidrar til å fremme et av de uttømmende legitime formålene opplistet i EMK artikkel 8 nr. 2, og at inngrepet i retten til privatliv må være nødvendig i et demokratisk samfunn.

Formålet med å samle inn, sammenstille skadedataene og gjøre disse tilgjengelig for relevante aktører gjennom Kunnskapsbanken er å forebygge konsekvensene av naturfare, noe som må anses som et legitimt formål etter EMK art. 8.

Når det gjelder kravet til presis og forutberegnelig hjemmel, viser departementet til at formålet i forslaget til ny bestemmelse, «å forebygge og redusere konsekvensene av uønskede hendelser, herunder for å understøtte kommunenes arbeid med risiko- og sårbarhetsanalyser», er vidt formulert. På bakgrunn av proposjonalitetshensyn vil bestemmelsen derfor etter departementets oppfatning ikke åpne for inngripende behandling av personopplysninger. Dersom det ved en videreutvikling av Kunnskapsbanken skulle være behov for mer inngripende behandling av personopplysninger enn slik behandling av personopplysninger knyttet til skadeårsak, skadetidspunkt og utbetalingsbeløp på adressenivå som beskrevet over, må formålet etter departementets vurdering spesifiseres ytterligere. Det foreslås derfor en egen forskriftsbestemmelse som gir mulighet for å gi nærmere bestemmelser om formålet med behandlingen av opplysninger etter § 15a.

Når det gjelder nødvendigheten av forslaget til ny bestemmelse, viser departementet til at Finanstilsynet har lagt til grunn at opplysninger som identifiserer en eiendom med naturskade ikke er omfattet av taushetsplikten i finansforetaksloven, da en naturskade vil være synlig for allmennheten. Finanstilsynet vurderer imidlertid at opplysninger om erstatningsutbetalinger fra et forsikringsforetak anses som et personlig forhold som er taushetsbelagt. Departementet vurderer det som lite sannsynlig at unntak fra taushetsplikten vil få vesentlige negative følger for dem som taushetsplikten skal beskytte. En forutsetning for denne vurderingen er imidlertid at opplysningene bare brukes til formålet de er utlevert for, og at ikke uvedkommende får tilgang til opplysningene. Departementet forslår at de offentlige organene som kan få tilgang til skadedata gjennom Kunnskapsbanken etter ny § 15 a, angis i forskrift. Departementet viser også til at disse offentlige organene vil være underlagt taushetsplikt etter forvaltningsloven § 13. Det kan likevel ikke utelukkes at noen vil anse det som en ulempe at forsikringsforetakene utleverer skadedata til offentlige organer.

På den annen side er naturhendelser en type hendelser som medfører store tap av samfunnsverdier hvert år. Ekstreme værhendelser rammer store områder, nødvendig infrastruktur og kritiske samfunnsfunksjoner og mange mennesker, og krever årlig store ressurser både til håndtering og gjenoppbygging. Et godt

datagrunnlag er viktig for å få gjennomført tilstrekkelig pålitelige kost-/nytteanalyser og risiko- og sårbarhetsanalyser for å finne de gode forebyggende tiltakene mot naturfarer. Investering i forebyggende tiltak i infrastruktur som vann- og avløpsnett, kraftnett, elektronisk kommunikasjon og veier er kostnadskreven, og vanskelig å prioritere når man ikke vet med sikkerhet om, hvor og hvordan en hendelse kan ramme. Gjennom DSBs tilgjengeliggjøring av skadedata i Kunnskapsbanken vil det bli mulig for kommunene og andre relevante offentlige organer å identifisere hvor det er størst risiko, og hvilke verdier som er mest sårbare, slik at forebyggende og beredskapsmessige tiltak blir mest mulig målrettet. Som følge av klimaendringer vil det antakelig oppstå flere og mer alvorlige naturhendelser i årene som kommer, og det er fordeler ved i større grad å kunne forebygge fremfor å reparere skader. Utlevering av skadedata kan med dette ha betydelig samfunnsnytte, og anses for å være nødvendig i et demokratisk samfunn.

Departementet foreslår også at det gis en hjemmel til å regulere innhenting, tilgjengeliggjøring og annen behandling av personopplysninger nærmere i forskrift. Det foreslås blant annet at det kan gis forskriftsbestemmelser om hvordan opplysninger skal utleveres til DSB. Departementet vurderer eksempelvis at det kan bli aktuelt å gi krav i forskrift om datakvalitet og hvilket format forsikringsselskapene og offentlige forsikringsordninger skal utlevere opplysningene i, og med hvilket intervall opplysningene skal overføres til DSB. Dette kan lette DSBs administrative arbeid med å legge inn data i Kunnskapsbanken, og bidra til at Kunnskapsbanken inneholder tidsriktige data. Det foreslås også at de offentlige organene som kan få tilgang til personopplysninger gjennom Kunnskapsbanken, angis nærmere i forskrift.

Departementets forslag til nytt kapittel V a og ny § 15 a:

Kap V a Behandling av opplysninger som følge av uønskede hendelser

§ 15 a Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskaps adgang til å behandle opplysninger

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap kan innhente, foreta vurderinger, analyser og sammenstillinger av og på annen måte behandle personopplysninger og andre opplysninger, når dette er nødvendig for å forebygge og redusere konsekvensene av uønskede hendelser, herunder for å understøtte kommunenes arbeid med risiko- og sårbarhetsanalyser.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap kan kreve opplysninger om skader og skadeoppgjør som følge av uønskede hendelser fra forsikringsselskaper og offentlige forsikringsordninger uten hinder av lovbestemt taushetsplikt. Opplysningsplikten gjelder bare opplysninger som er nødvendige for formålet angitt i første ledd.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap kan tilgjengeliggjøre opplysninger etter andre ledd for andre offentlige organer uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, når dette er nødvendig for formålet angitt i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om innhenting, tilgjengeliggjøring og annen behandling av opplysninger etter bestemmelsen her, herunder om formålet med behandlingen, hvordan opplysninger skal utleveres og behandles og hvilke offentlige organer som kan få tilgang til opplysninger.

8 AVSLUTTENDE BESTEMMELSER

8.1 Forholdet til forvaltningsloven

8.1.1 Gjeldende rett

Sivilbeskyttelsesloven § 38 inneholder bestemmelser om forvaltningslovens anvendelse for behandling av saker etter sivilbeskyttelsesloven.

Som hovedregel gjelder forvaltningsloven ved behandling av saker etter loven i fredstid. Bestemmelsen gir imidlertid flere unntak fra denne hovedregelen i første og andre ledd.

Forhåndsvarsel til sakens parter kan unnlates dersom antallet parter i saken er stort, eller et stort antall saker behandles under ett, eller forhåndsvarsel kan medføre at saken forsinkes på en uheldig måte. Tilsvarende gjelder dersom forhåndsvarsel av hensyn til sakens parter synes upåkrevet, jf. § 38 første ledd andre og tredje punktum.

Forvaltningsloven kapittel IV – VI (bestemmelser om saksforberedelse, vedtak og klage/omgjøring) gjelder ikke for saker om tjenesteplikten og tjenestens utførelse. Pålegg etter sivilbeskyttelsesloven §§ 7 og 9 kan imidlertid påklages til overordnet organ. Av forarbeidene til loven fremgår at det kun er pålegg om tjenesteplikt etter § 7 første ledd og pålegg om tjenestegjøring som befal eller instruktør etter § 9 andre ledd, som kan påklages.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap er klageinstans for vedtak truffet av sivilforsvarsdistriktene og tilsynsmyndigheter etter loven.

Departementet kan bestemme at vedtak etter loven ikke kan kreves grunnlagt eller påklages når riket er i krig, krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare. Det samme gjelder ved uønskede hendelser i fredstid, jf. sivilbeskyttelsesloven § 38 fjerde ledd. Bestemmelsen gir departementet anledning til raskt å iverksette nødvendige tiltak der tidsmomentet kan være av avgjørende betydning.

8.1.2 Departementets forslag

Departementet ser det som formålstjenlig at sivilbeskyttelsesloven eksplisitt nevner de typetilfellene der klagereglene i forvaltningsloven skal gjelde for saker om tjenesteplikten og tjenestens utførelse. Det foreslås at forvaltningslovens klageregler skal gjelde ved pålegg om tjenesteplikt, pålegg om å tjenestegjøre som befal etter instruktør, og ved avslag på søknad om midlertidig fritak fra kurs. For de øvrige områdene anses det ikke praktisk mulig å følge forvaltningslovens klagebestemmelser. For eksempel vil en klagerett på innkalling til innsats i Sivildforsvaret kunne undergrave tjenestepliktens formål, fordi tidsmomentet normalt vil være kritisk.

For å klargjøre hvem som er klageinstans for vedtak etter loven foreslår departementet å stryke henvisningen til departementet i andre ledd siste punktum. I praksis er direktoratet klagemyndighet for vedtak truffet av sivilforsvarsdistriktene, jf. § 38 tredje ledd.

Departementets forslag til § 38:

§ 38 Forholdet til forvaltningsloven

Når ikke annet er bestemt i medhold av forvaltningsloven § 5 *andre* ledd, gjelder forvaltningsloven i fredstid for behandling av saker etter denne *loven*.

Forhåndsvarsel til sakens parter kan unnlates dersom antallet parter i saken er stort, eller et stort antall saker behandles under ett, eller forhåndsvarsel kan medføre at saken forsinkes på en uheldig måte. Tilsvarende gjelder dersom forhåndsvarsel av hensyn til partene *ikke er påkrevet*.

Forvaltningsloven kapittel IV-VI gjelder ikke for saker om tjenesteplikten og tjenestens utførelse *etter kapittel III. Pålegg om tjenesteplikt etter § 8 første ledd og pålegg om å tjenestegjøre som befal eller instruktør etter § 9 tredje ledd kan likevel påklages. Det samme gjelder ved avslag på søknad om midlertidig fritak fra kurs.*

Direktoratet er klageinstans for vedtak truffet av sivilforsvarsdistriktene og tilsynsmyndigheter etter denne loven.

Departementet kan bestemme at vedtak etter denne loven ikke kan kreves grunnlagt eller påklages når riket er i krig, krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare. Det samme gjelder ved uønskede hendelser i fredstid.

9 ØVRIGE LOVENDRINGER

Av sivilbeskyttelsesloven § 7 tredje ledd fremgår det at tjenestepliktige i Sivildforsvaret ikke kan sies opp fra stilling som følge av pålagt tjeneste i Sivildforsvaret. Departementet foreslår at denne bestemmelsen oppheves.

Oppsigelsesvern ved militærtjeneste mv. er regulert i arbeidsmiljøloven § 15-10, jf. § 12-12, og tjenestepiktige i Sivilforsvaret anses omfattet av begrepet "lignende allmenn vernetjeneste".

Overskriftene i sivilbeskyttelsesloven §§ 18 og 19 foreslås gitt et tillegg, som viser at bestemmelsene gjelder i krig eller når krig truer. Dette innebærer ingen endringer av materiell karakter.

Bestemmelser om Sivilforsvarets organisering foreslås inntatt i ny § 4 a, og som følge av dette foreslås § 3 bokstav b opphevet.

10 ØKONOMISKE OG ADMINISTRATIVE KONSEKVENSER

10.1 Tjeneste i Sivilforsvaret

10.1.1 Vandelsvurdering

Sivilforsvarets myndigheter gis hjemmel for å innhente vandelsvurdering av personer som vurderes for tjeneste i Sivilforsvaret. Samtlige personer skal vandelsvurderes før eventuelt pålegg om tjenesteplikt.

Nesten alle tjenestepiktige i Sivilforsvaret rekrutteres i dag fra Forsvaret, og for disse personene har Forsvaret allerede gjennomført en vandelsvurdering. Sivilforsvarets behov for selv å innhente vandelsvurdering vil derfor være svært begrenset, og antas ikke å medføre nevneverdige konsekvenser for Sivilforsvaret eller politiet.

Ordinært vil Sivilforsvaret støtte seg på den vandelsvurderingen som er gjort i forbindelse med rekrutteringsprosessen. Det kan imidlertid kreves ny vandelsvurdering av tjenestepiktige, dersom dette er nødvendig for å vurdere om de er skikket til bestemt tjeneste i Sivilforsvaret.

Bestemmelsen forventes å få begrenset praktisk betydning, og de økonomiske og administrative konsekvensene vil derfor være tilsvarende små.

10.1.2 Vaksine

I særskilte situasjoner vil det kunne bli aktuelt med vaksinerings av tjenestepiktige før de gjør tjeneste i bestemte områder. I slike tilfeller må det påregnes noe økte kostnader og bruk av helsepersonell for gjennomføring av vaksiner.

10.1.3 Pliktmessig avhold

Forslaget vil i enkelttilfeller medføre behov for bistand fra politiet i forbindelse med alkotest og fremstilling av den tjenestepliktige for utåndingsprøve, mv. På samme måte vil prøvetaking og analyser av innsamlede prøver kunne kreve ressurser ved private eller offentlige laboratorier, herunder Folkehelseinstituttet. Antallet rusovertrедelser er i dag av svært begrenset omfang, og de økonomiske og administrative konsekvensene av forslaget forventes derfor å være minimale.

10.1.4 Engangserstatning ved dødsfall og medisinsk invaliditet

Forslaget innebærer en lovfesting av Sivilforsvarets interne bestemmelser, og vil ikke ha økonomiske og administrative virkninger.

10.2 Krav til rom til bruk for innsats, utdannings- og øvingsformål

Forslaget gir hjemmel til å gi forskrifter om krav til kommunale rom som stilles til disposisjon for innsats-, utdannings- og øvingsformål for Sivilforsvaret. Slike krav vil kunne utledes av sivilbeskyttelsesloven § 12 og de formål som rommene skal ivareta, og vil slik sett ikke innebære nye plikter for kommunene.

Kvaliteten på de rom som stilles til disposisjon for Sivilforsvaret er noe varierende, og for enkelte kommuner vil forskriftsfestede krav kunne medføre økte kostnader. Nærmere konkretisering av disse kostnadene vil avhenge av forskriftenes nærmere innhold, sammenholdt med kvaliteten på de rom som i dag stilles til disposisjon for Sivilforsvaret.

Med den bygningsmasse kommunene har, antas plikten til å stille rom til rådighet å kunne ivaretas uten vesentlige kostnader. Eksempelvis vil skolebygninger, idrettsanlegg, brannstasjoner og andre kommunale bygg kunne tilfredsstillе behovet.

Forskriftsforslaget gir også hjemmel for å gi bestemmelser om utgiftsfordeling mellom kommunene. Formålet med slike bestemmelser vil være å oppnå en mer rettferdig fordeling av kostnadene på flere kommuner. Kommuner som i dag bærer hele kostnadsbyrden, vil kunne få reduserte kostnader, mens kommuner som ikke bidrar økonomisk, vil måtte betale deler av kostnadene. I et samfunnsøkonomisk perspektiv vil endringen ikke medføre økonomiske konsekvenser.

10.3 Sanksjoner - straff og overtredelsesgebyr

Straffebestemmelser som berører tjenestelige forhold foreslås tilpasset regelverket for forsvaret. Enkelte forhold som i dag er belagt med straff, foreslås avgjort gjennom overtredelsesgebyr. Samtidig gis det signaler om at mindre lovovertrедelser bør avgjøres med overtredelsesgebyr. Denne dreiningen fra

straff til overtredelsesgebyr vil kunne medføre en reduksjon i antallet anmeldelser, og dermed redusere belastningen på strafferettskjeden.

De nye hjemlene i lovforslaget for illeggelse av overtredelsesgebyr vil kunne medføre noe økt saksbehandling for Sivilforsvaret, men dette forventes ikke å medføre administrative konsekvenser av særlig betydning.

10.4 Kunnskapsbanken

DSB har investert i teknisk infrastruktur for å innhente, tilgjengeliggjøre og på annen måte behandle den type data som lovendringen omhandler. Forvaltningen av ordningen planlegges ivaretatt innenfor DSBs eksisterende rammer.

Skadedata og informasjon om risiko vil kunne være av konkurransemessig sensitiv karakter for forsikringsselskapene. Utlevering av dette til DSB for videre tilgjengeliggjøring innebærer derfor en risiko. Forskning utført av SINTEF har vist at forsikringsselskaper anser risikoen som lavere dersom alle selskaper er pålagt samme opplysningsplikt og dataene håndteres på en sikker måte, for eksempel av DSB.⁶ Dersom det i forskrift stilles krav til format og intervall for overføring av data kan dette innebære behov for noen tekniske og administrative tilpasninger hos forsikringsselskapene. SINTEFs undersøkelse viste at selskapene vurderte eventuelle tekniske tilpasninger og økonomiske konsekvenser som håndterbare.

Tilgang til skadedata sammen med annen informasjon om risiko og sårbarhet vil gjøre det enklere for DSB, kommunene og andre offentlige organer å ta i bruk skadedata i forbindelse med risiko- og sårbarhetsanalyser og annet forebyggende samfunnsikkerhetsarbeid. Erfaringer fra tidligere pilotprosjekter, hvor kommuner har benyttet data fra forsikring for å kartlegge risiko, har vist at disse kan benyttes til å identifisere områder hvor det er størst risiko. Slik kartlegging vil bidra til at forebyggende og beredskapsmessige tiltak blir mest mulig målrettet og at kommuner kan prioritere de forebyggende tiltakene som gir høyest samfunnsøkonomisk nytte. Dette vil igjen kunne medføre reduserte skader, mindre behov for gjenoppbygging og lavere forsikringsutbetalinger.

⁶ Klima 2050 (2018) Report No 11 Attitudes in Norwegian insurance companies towards sharing loss data – Public-private cooperation for improved climate adaptation. Åshild Lappegard Hauge, Cecilie Flyen, Christoffer Venås (SINTEF Building and Infrastructure), Carlo Aall (Vestlandsforskning), Anne Kokkonen (BI, Norwegian Business School) and Mia Ebeltoft (Finance Norway) tilgjengelig [her](#).

11 FORSLAG TIL ENDRINGER I SIVILBESKYTTELSESLOVEN

I lov om 25. juni 2010 nr. 45 om kommunal beredskapsplikt, sivile beskyttelsestiltak og Sivilforsvaret gjøres følgende endringer:

§ 3 bokstav b) oppheves

§ 4 andre ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrifter om *Sivilforsvarets oppgaver og ansvar*.

Ny § 4 a skal lyde:

§ 4 a Sivilforsvarets organisering

Departementet er øverste ansvarlige myndighet for Sivilforsvaret.

Sivilforsvaret er underlagt Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap.

Direktoratet oppnevner en sjef for Sivilforsvaret.

Norge er inndelt i sivilforsvarsdistrikter som ledes av distriktssjefer.

Med Sivilforsvarets myndigheter menes departementet eller den instans som er tildelt myndighet etter denne loven eller i forskrifter gitt i medhold av loven.

Departementet kan gi forskrifter om Sivilforsvarets organisering.

§ 7 skal lyde:

§ 7 Opplysningsplikt og meldeplikt

For å vurdere pålegg om tjenesteplikt og videre tjenestegjøring kan Sivilforsvarets myndigheter kreve opplysninger om personer i tjenestepliktig alder fra offentlige myndigheter, utdanningsinstitusjoner og arbeidsgivere, uten hinder av taushetsplikt.

Personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret og tjenestepliktige, plikter å gi Sivilforsvarets myndigheter opplysninger av betydning for å vurdere pålegg om tjenesteplikt og videre tjenestegjøring. Opplysningene skal dokumenteres hvis Sivilforsvarets myndigheter krever det.

Sivilforsvarets myndigheter kan kreve skriftlig bekreftelse på at innkallinger, varsel om og pålegg av tjenesteplikt og øvrig informasjon om tjenesteplikt er mottatt.

Personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret og tjenestepliktige, skal melde fra om fast eller midlertidig flytting i eller utenfor Norge og om utenlandsopphold på over to måneder.

Departementet kan gi forskrifter om hvordan opplysningsplikten og meldeplikten skal oppfylles, hvem det kan innhentes opplysninger fra, hvilke opplysninger som kan innhentes, i hvilken form opplysningene skal gis og hvilke skriftlige bekreftelser som kan kreves.

Ny 7 a skal lyde:

§ 7 a Vandelskontroll

Sivilforsvarets myndigheter skal kreve vandelsvurdering etter politiregisterloven § 45 av personer som vurderes til tjeneste i Sivilforsvaret, med mindre vandelskontroll er foretatt etter forsvarsloven § 59. Slik vandelsvurdering kan også kreves av tjenestepliktige, dersom det er nødvendig for å vurdere om de er skikket til bestemt tjeneste i Sivilforsvaret.

Vandelsvurderingen inkluderer verserende saker, jf. politiregisterloven § 41 nr. 2. Vandelskontroll som er foretatt etter forsvarsloven § 59 vil oppfylle kravene til vandelsvurdering.

Departementet kan gi forskrifter om rett til å kreve vandelsvurdering etter denne bestemmelsen.

Ny § 7 b skal lyde:

§ 7 b Behandling av personopplysninger

Sivilforsvarets myndigheter kan behandle personopplysninger, herunder personopplysninger som nevnt i personvernforordningen artikkel 9 og 10, når dette er nødvendig for å utøve myndighet eller utføre andre oppgaver etter loven her.

Departementet kan gi forskrifter om behandlingen av personopplysninger etter denne loven, herunder om formålet med behandlingen, krav til behandlingen, behandlingsansvar, innhenting av personopplysninger, hvilke personopplysninger som kan behandles, adgangen til viderebehandling, utlevering, registerføring og tilgang til registre.

§ 8 skal lyde:

§ 8 Rekrutteringsmøte og pålegg om tjenesteplikt i Sivilforsvaret

Personer mellom 18 og 55 år som oppholder seg i Norge, kan pålegges tjenesteplikt i Sivilforsvaret.

På grunnlag av Sivilforsvarets behov og innhentede opplysninger, kan personer som antas å være egnet til tjeneste, innkalles til rekrutteringsmøte. De som blir innkalt, plikter å møte. De som søker om det, kan få utsatt møteplikten når det foreligger vektige velferdsgrunner.

De som blir innkalt til rekrutteringsmøte plikter å gjennomgå legeundersøkelser og andre prøver som er nødvendige for å vurdere om de kan gjøre tjeneste i Sivilforsvaret. Det samme gjelder for de som innkalles til tjeneste, og de som er i tjeneste.

Sivilforsvaret gir pålegg om tjenesteplikt. Avgjørelsen skal bygge på innhentede opplysninger, vurdering av helsetilstand, andre nødvendige prøver og samtaler.

Departementet kan gi forskrifter om innkalling til og gjennomføring av rekrutteringsmøte, og om godtgjøring for å møte. Departementet kan gi forskrifter om undersøkelser og prøver og om vurderingen av helsetilstanden.

§ 9 skal lyde:

§ 9 Innkalling til og gjennomføring av tjeneste

Tjenestepliktige innkalles til tjeneste i samsvar med Sivilforsvarets behov. Innkallingen skal inneholde informasjon om oppmøtetidspunkt, tjenestested og tjenestens lengde.

De som blir innkalt, plikter å møte på kurs, øvelser og innsatser og å rette seg etter ordrer og instruksjoner for tjenesten. Den tjenestepliktige kan ikke forlate tjenesten uten tillatelse.

Tjenestepliktige kan pålegges å gjøre tjeneste som befal eller instruktør.

Tjenestepliktige plikter i særlige tilfeller å la seg vaksinere og å godta at Sivilforsvaret gjennomfører andre tiltak som er nødvendige for å forebygge smittsomme sykdommer.

Vernepliktige kan ikke kalles inn til eller beholdes i tjeneste i Sivilforsvaret dersom dette hindrer utførelse av militær tjenesteplikt.

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføringen av sivilforsvarstjenesten, herunder bestemmelser om innkalling til kurs, øvelse og innsats, og om godtgjøring for og fritak fra tjeneste. Departementet kan gi forskrifter om vaksinerings og om andre tiltak som er nødvendige for å forebygge smittsomme sykdommer.

Ny § 9 a skal lyde:

§ 9 a Tjenestetidens lengde

Tjenestepliktige kan bli pålagt inntil 19 måneders ordinær tjeneste i Sivilforsvaret.

Stortinget bestemmer hvor lang tjenestetiden skal være for de ulike tjenestetillingene, herunder tjenestetiden ved utdanning til befalsstillinger og ved annen spesialopplæring og til ekstraordinære øvelser.

I beredskapssituasjoner kan departementet pålegge tjenestepliktige å gjøre tjeneste så lenge det anses nødvendig.

Ny § 9 b skal lyde:

§ 9 b Pliktmessig avhold og testing av ruspåvirkning

Tjenestepliktige skal ikke nyte alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler under tjenesten. De skal heller ikke møte til tjeneste påvirket av alkohol eller andre berusende eller bedøvende midler.

Politiet kan ta alkotest (foreløpig blåseprøve) og foreløpig test av om en tjenestepliktig er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel når det er grunn til å tro at bestemmelsene i første ledd er overtrådt eller den tjenestepliktige med eller uten skyld er innblandet i en ulykke eller alvorlig hendelse.

Dersom testresultatet eller andre forhold gir grunn til å tro at bestemmelsene i første ledd er overtrådt, kan politiet foreta særskilt undersøkelse av om det forekommer tegn og symptomer på ruspåvirkning, og fremstille den tjenestepliktige for utåndingsprøve, blodprøve, spyttprøve og klinisk legeundersøkelse for å søke å fastslå påvirkningen. Slik fremstilling skal i alminnelighet finne sted når den tjenestepliktige nekter å medvirke til alkotest eller foreløpig test av om den tjenestepliktige er påvirket av annet berusende eller bedøvende middel. Utåndingsprøve tas av politiet. Blodprøve og spyttprøve kan tas av lege, sykepleier, helsesekretær eller bioingeniør. Klinisk legeundersøkelse foretas når det er mistanke om påvirkning av andre midler enn alkohol eller andre særlige grunner taler for det.

Departementet kan gi forskrifter om gjennomføringen av avholdsplikten og om unntak fra avholdsplikten.

Ny § 9 c skal lyde:

§ 9 c Engangserstatning ved dødsfall og medisinsk invaliditet

Hvis tjenestepliktige blir påført skade eller sykdom under tjenesten som medfører medisinsk invaliditet, har de krav på engangserstatning. Ved dødsfall har de etterlatte krav på erstatning.

Det gis erstatning fra 2 % medisinsk invaliditet når sykdommen har oppstått under tjenesten og har sammenheng med tjenesten, og når skaden er påført under tjenesten.

Det gis erstatning fra 15 % medisinsk invaliditet når sykdommen har oppstått under tjenesten og den ikke har sammenheng med tjenesten.

Departementet kan gi forskrifter om når sykdom eller skade er oppstått under tjenesten og om hvordan erstatning skal utmåles og utbetales.

§ 12 fjerde ledd skal lyde:

Departementet kan gi forskrifter om krav til rom til bruk for innsats, utdannings- og øvingsformål, og om utgiftsfordeling mellom kommunene.

Departementet kan gi forskrifter om andre oppgaver til kommunen som er nødvendige for å gjennomføre tiltak etter denne loven.

Nytt kapittel V a og ny § 15 a skal lyde:

Kap V a Behandling av opplysninger som følge av uønskede hendelser

§ 15 a Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskaps adgang til å behandle opplysninger

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap kan innhente, foreta vurderinger, analyser og sammenstillinger av og på annen måte behandle personopplysninger og andre opplysninger, når dette er nødvendig for å forebygge og redusere konsekvensene av uønskede hendelser, herunder for å understøtte kommunenes arbeid med risiko- og sårbarhetsanalyser.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap kan kreve opplysninger om skader og skadeoppgjør som følge av uønskede hendelser fra forsikringselskaper og offentlige forsikringsordninger uten hinder av lovbestemt taushetsplikt. Opplysningsplikten gjelder bare opplysninger som er nødvendige for formålet angitt i første ledd.

Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap kan tilgjengeliggjøre opplysninger etter andre ledd for andre offentlige organer uten hinder av lovbestemt taushetsplikt, når dette er nødvendig for formålet angitt i første ledd.

Departementet kan gi forskrift om innhenting, tilgjengeliggjøring og annen behandling av opplysninger etter bestemmelsen her, herunder om formålet med behandlingen, hvordan opplysninger skal utleveres og behandles og hvilke offentlige organer som kan få tilgang til opplysninger.

Overskriften i § 18 skal lyde:

§ 18 Allmenhetens bistand ved evakuering i krig eller når krig truer

Overskriften i § 19 skal lyde:

§ 19 Forskrifter om evakuering i krig eller når krig truer

§ 36 skal lyde:

§ 36 Overtredelsesgebyr

Sivilforsvarets myndigheter eller tilsynsmyndigheten kan ilegge overtredelsesgebyr til den som

- a) overtrer §§ 6 første ledd, 7 første, andre og fjerde ledd, 8 andre og tredje ledd, 9 andre og fjerde ledd, 9 b første ledd, 16 andre ledd, 21 første ledd, 24 b, 24 c første ledd, 24 d tredje ledd og 32 første ledd*

- b) overtrer forskrift gitt i medhold av §§ 7, 8, 9, 9 b, 16, 20, 21 og 25 når det i forskriften er fastsatt at overtredelsen kan medføre overtredelsesgebyr
- c) bryter vilkår i vedtak gitt i medhold av §§ 7 tredje ledd, 9 tredje og fjerde ledd, 16 tredje ledd, 20 andre, fjerde og femte ledd, 25 første og fjerde ledd, 26 første og andre ledd og 31 første ledd.

Fysiske personer kan bare ilegges overtredelsesgebyr for forsettlig eller uaktsomme overtredelser. Foretak kan ilegges overtredelsesgebyr når overtredelsen er begått av noen som har handlet på vegne av foretaket, selv om ingen enkeltperson har utvist skyld.

Departementet kan gi forskrifter om fastsettelse og gjennomføring av overtredelsesgebyr, herunder hvilke hensyn det kan eller skal legges vekt på ved vurderingen av om overtredelsesgebyr skal ilegges. Departementet kan gi forskrifter om utmåling og betaling av overtredelsesgebyr, herunder om renter og tilleggsgebyr dersom overtredelsesgebyret ikke blir betalt ved forfall.

Adgangen til å ilegge overtredelsesgebyr foreldes etter 2 år. Fristen regnes fra tidspunktet da overtredelsen fant sted. Fristen avbrytes ved at departementet gir forhåndsvarsel eller fatter vedtak om overtredelsesgebyr. Departementet kan gi nærmere bestemmelser om foreldelse i forskrift, herunder fravike bestemmelsene om foreldelsesfrist og fristavbrudd for særlige typer overtredelser.

§37 skal

lyde:

§ 37

Straff

Med bot straffes den som forsettlig eller uaktsomt

- a) bryter opplysnings- eller meldeplikten etter § 7
- b) ikke møter til rekrutteringsmøte etter § 8 andre ledd
- c) ikke møter til tjeneste eller forlater tjenesten uten tillatelse etter § 9 andre ledd.

Med bot straffes den som forsettlig

- a) unndrar seg undersøkelser eller prøver etter § 8 tredje ledd
- b) unndrar seg vaksinerings eller andre tiltak for å forebygge smittsomme sykdommer etter § 9 fjerde ledd.

Medvirkning straffes ikke etter første og andre ledd.

Med bot eller fengsel inntil 3 måneder straffes den som forsettlig

- a) bryter allmennhetens bistandsplikt etter § 5 første ledd

- b) ikke etterkommer pålegg om å bistå myndighetene ved evakuering etter § 18 første ledd første punktum
- c) ikke bygger, utstyrer eller innreder private tilfluktsrom i samsvar med § 20 andre ledd
- d) ikke ivaretar plikter om tilfluktsromtjeneste i private tilfluktsrom etter § 22 andre ledd
- e) ikke etterkommer pålegg om rekvisisjon etter § 25 første eller fjerde ledd
- f) ikke etterkommer pålegg om forberedende tiltak med sikte på rekvisisjon etter § 26 første og andre ledd.

Med fengsel inntil 2 år straffes den som med hensikt unndrar seg tjenesten i Sivilforsvaret ved å

- a) bryte opplysnings- eller meldeplikten etter § 7
- b) ikke møte til rekrutteringsmøte etter § 8 andre ledd
- c) unndra seg undersøkelser eller prøver etter § 8 tredje ledd
- d) ikke møte til tjeneste eller forlate tjenesten uten tillatelse etter § 9 andre ledd
- e) unndra seg vaksinerings eller andre tiltak for å forebygge smittsomme sykdommer etter § 9 fjerde ledd.

I forskrift gitt med hjemmel i §§ 7, 8, 9, 20, 22, 25 og 26 kan det fastsettes at brudd på angitte bestemmelser i forskriften kan straffes.

§ 38 skal lyde:

§ 38 Forholdet til forvaltningsloven

Når ikke annet er bestemt i medhold av forvaltningsloven § 5 andre ledd, gjelder forvaltningsloven i fredstid for behandling av saker etter denne loven.

Forhåndsvarsel til sakens parter kan unnlates dersom antallet parter i saken er stort, eller et stort antall saker behandles under ett, eller forhåndsvarsel kan medføre at saken forsinkes på en uheldig måte. Tilsvarende gjelder dersom forhåndsvarsel av hensyn til partene ikke er påkrevet.

Forvaltningsloven kapittel IV-VI gjelder ikke for saker om tjenesteplikten og tjenestens utførelse etter kapittel III. Pålegg om tjenesteplikt etter § 8 første ledd og pålegg om å tjenestegjøre som befal eller instruktør etter § 9 tredje ledd kan likevel påklages. Det samme gjelder ved avslag på søknad om midlertidig fritak fra kurs.

Direktoratet er klageinstans for vedtak truffet av sivilforsvarsdistriktene og tilsynsmyndigheter etter denne loven.

Departementet kan bestemme at vedtak etter denne loven ikke kan kreves grunnlagt eller påklages når riket er i krig, krig truer eller rikets selvstendighet eller sikkerhet er i fare. Det samme gjelder ved uønskede hendelser i fredstid.

